

บทที่ 3

ชนกลุ่มน้อยชาวกะเหรี่ยง

: ทบทวนวรรณกรรมว่าด้วยประวัติศาสตร์ความเป็นมาและวัฒนธรรมประเพณี

บทเนื้อหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยชาวกะเหรี่ยง เป็นการศึกษาทบทวน ประมวลวรรณกรรมว่าด้วยสาระสำคัญในประเด็น กะเหรี่ยงคือใคร? กะเหรี่ยงมาจากไหน? และกะเหรี่ยงมีวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนความเชื่ออย่างไร? วิธีการศึกษาเป็นการรวบรวมข้อมูล ข้อเสนอพื้นฐาน และหลักฐานทางวิชาการที่มีการศึกษาไว้แล้วจากศาสตร์เกี่ยวเนื่องได้แก่ ประวัติศาสตร์, มานุษยวิทยา, ชาติพันธุ์วิทยา การศึกษาจากวรรณกรรมให้ข้อมูลเพื่อความเข้าใจต่อชนกลุ่มน้อยชาวกะเหรี่ยงทั้งในระดับภาพกว้างทั่วไปและในระดับเฉพาะท้องถิ่นภาคตะวันตกศึกษาจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ดังนี้

- 3.1 กะเหรี่ยงคือใคร: ทบทวนวรรณกรรมว่าด้วยเรื่องชื่อ ภาษา และถิ่นฐาน
- 3.2 กะเหรี่ยงมาจากไหน: ทบทวนวรรณกรรมว่าด้วยประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนกลุ่มน้อยชาวกะเหรี่ยง
 - 3.2.1 ข้อเสนอพื้นฐานเกี่ยวกับถิ่นฐานดั้งเดิมและการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 - 3.2.2 กะเหรี่ยงในประเทศไทยและในประวัติศาสตร์ชาติไทย
 - 3.2.3 กะเหรี่ยงในภาคตะวันตกจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์
- 3.3 วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงในภาคตะวันตกจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์
 - 3.3.1 ศาสนาและความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงไป
 - 3.3.2 วัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การแต่งงาน และการตาย
 - 3.3.3 กิจกรรมการผลิตเกษตรกรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้อง

3.1 กะเหรี่ยงคือใคร : ทบทวนวรรณกรรมว่าด้วยเรื่องชื่อ ภาษา และถิ่นฐาน

ภาพที่ 19 ชนชาวกะเหรี่ยง (แหล่งที่มา: Courtauld, 1999:59)

"กะเหรี่ยง" เป็นคำที่มีความหมายปรากฏอยู่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ว่าเป็นคำนามหมายถึง "ชนชาวเขาเผ่าหนึ่ง ปรกติอาศัยอยู่ทางพรมแดนทิศตะวันตกของประเทศไทย, ไช้ ก็เรียก,(ใบ) เรียกว่า กั้ง ก็มี" และได้ให้ความหมายของคำว่า "ยาง" ไว้เหมือนกันว่า เป็นคำนามหมายถึง "ชนชาติกะเหรี่ยง" เช่นกัน ในขณะที่คำว่า ไช้ และ กั้ง* นั้นเป็นคำนามก็แปลว่า "กะเหรี่ยง" อีกเช่นเดียวกัน จากความหมายตามพจนานุกรมข้างต้น จึงปรากฏคำที่หมายถึงชนชาวกะเหรี่ยงอยู่ 4 คำด้วยกันคือ กะเหรี่ยง ยาง ไช้ และกั้ง โดยงานศึกษาทางภาษาศาสตร์ พจนานุกรม ภาษาไทย-กะเหรี่ยงสะกอ(2529) ของสุรียา รัตนกุล กล่าวถึงคำว่า "ยาง" มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับชนชาวกะเหรี่ยงอยู่จริงและตั้งข้อสังเกตที่อาจเป็นคำเก่าหรือเป็นชื่อเก่าที่คนไทยใช้เรียกชนเผ่านี้ โดยสังเกตได้ว่าชื่อสถานที่ที่มีชนเผ่านี้ตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยโบราณจะมีคำว่ายาง บ่งอยู่ในชื่อสถานที่ด้วยเช่น ชื่ออำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี และชื่ออำเภอท่าสองยาง ที่จังหวัดตาก ชื่อตำบลยางเบียง ที่อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ชื่อตำบลยางม่วง อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น ในขณะที่ไม่เคยพบกะเหรี่ยงที่เรียกตนเองว่า ไช้ หรือที่เรียกตนเองว่า กั้ง จากงานศึกษาภาคสนาม จึงน่าจะ เป็นคำที่ไม่เกี่ยวข้องกัน**

* พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กล่าวถึงคำว่า "กั้ง" เป็นคำโบราณ หมายถึงกะเหรี่ยง โดยกล่าวถึงที่มาจาก อนันตวิภาค หนังสือแปลศัพท์พากย์ต่างๆของพระยาศรีสุนทรโวหาร(น้อย อาจารยางกูร, พิมพ์ ร.ศ. 114)

** สุรียา รัตนกุลได้ขยายความในความสัมพันธ์ของกันของคำว่า "ไช้" และ "กั้ง" ด้วยหลักฐานงานศึกษาทางภาษาศาสตร์ว่า คำว่า ไช้ หรือ กะไช้ หรือบางแห่งเขียนว่า ไส้ ให้หมายถึงภาษาที่พูดกันอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นภาษาที่นักภาษาศาสตร์จัดอยู่ในตระกูลออสโตรเอเชียติก และไม่พบว่าภาษาไช้มีความเกี่ยวข้องกับภาษากะเหรี่ยง ส่วนคำว่า "กั้ง" นั้นปัจจุบันยังสำรวจไม่พบ (สุรียา รัตนกุล, 2529: XIII-XIV)

งานศึกษาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และภาษาศาสตร์ของ สุริยา รัตนกุล กล่าวถึงความเกี่ยวข้องกันของคำว่า “กะเหรี่ยง” และ “ยาง” ว่า

“คำว่า กะเหรี่ยง และคำว่า ยาง มีที่มาจากคำเดียวกัน คือมาจากภาษาพม่าโบราณ *karyan* ซึ่งเป็นชื่อที่พม่าเรียกชนเผ่านี้ *karyan* มาออกเสียงเป็นคำว่ากะเหรี่ยงในภาษาไทย ส่วนคำว่ายางนั้นก็คือการตัดเอามาแต่พยางค์ท้ายของคำว่า *karyan* คือพยางค์ว่า *yan* ซึ่งออกเสียงว่า ยาง นั่นเอง”³⁹

คำภาษาพม่าโบราณ *karyan* นั้น Gordon H. Luce เขียนอธิบายไว้ในหนังสือ *Phrases of Pre-Pagan Burma Languages and History Volume 1* (พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2528 หน้า 25) ถอดความเป็นภาษาไทยไว้โดย สุริยา รัตนกุล ความว่า

“พวกกะเหรี่ยงสะกอเรียกกะเหรี่ยง(หรือเรียกตนเองว่า)เป็น *kaɽo** (ซึ่งในพจนานุกรมเล่มนี้เขียนเป็น เกอะญอ**) คำนี้แปลได้ทั้งเป็นคำเรียกชนเผ่ากะเหรี่ยงและเป็นคำเรียกมนุษย์ คำนี้เมื่อไปอยู่ในภาษากะเหรี่ยงท้องถิ่นอื่น เช่น ท้องถิ่น Bwe ตะวันออกจะออกเสียงพยางค์แรกขึ้นนาสิกเป็น [kāya] ซึ่งแปลได้ว่า “กะเหรี่ยง” และ “มนุษย์” เช่นเดียวกัน หากคำที่แปลว่ากะเหรี่ยงหรือมนุษย์นี้ยังคงเหลืออยู่ในภาษาท้องถิ่น Pwo มันคงออกเสียงว่า *[kǎyā] คือมีพยางค์ท้ายเป็นเสียงนาสิกใกล้เคียงกับคำในภาษาพม่าโบราณ ซึ่งมาเป็นคำว่ากะเหรี่ยงในภาษาไทย *karen* ในภาษามอญและ *Karen* ในภาษาอังกฤษ สรุปความได้ว่า คำนี้เป็นคำเก่าที่ชนเผ่ากะเหรี่ยงใช้เรียกตนเองในฐานะที่เป็นมนุษย์(แตกต่างจากสัตว์และอมมนุษย์)”⁴⁰

วรรณกรรมส่วนใหญ่ที่กล่าวถึงชาวกะเหรี่ยงและด้วยจากประสบการณ์ภาคสนาม พบว่าคำที่ชาวกะเหรี่ยงใช้เรียกตนเองนั้นใช้คำว่า “ปกากะญอ” หรือ “ป่ากะญอ” มากกว่าเรียกสั้นๆเพียง เกอะญอ

³⁹ สุริยา รัตนกุล, พจนานุกรม ภาษาไทย – กะเหรี่ยงสะกอ(นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัยและสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529)

* คำดังกล่าวนี้เขียนในลักษณะของตัวพยัญชนะสัทอักษร(International Phonetic Alphabet) ซึ่งเป็นระบบเครื่องหมายที่เขียนถ่ายถอดเสียงที่นักภาษาศาสตร์ตกลงใช้กันเป็นสากลทั่วโลก

** คำดังกล่าวเป็นคำอ่านออกเสียงตามสัทอักษรด้วยตัวอักษรไทย โดยเครื่องหมายมหัพภาค(.) ที่วางไว้ได้พยัญชนะต้นตัวแรกเพื่อป้องกันความเข้าใจอันรวบเสียงเป็นพยางค์เดียว ไม่ให้อ่านแยกคำ

⁴⁰ สุริยา รัตนกุล, พจนานุกรม ภาษาไทย – กะเหรี่ยงสะกอ, หน้า XIV.

(โดยคำว่า "ปกกา" แปลว่า เรา รวมกับคำว่า "เกอะญอ" แปลว่า เราเป็นมนุษย์⁴¹) ส่วนคำว่า "ยาง"(Yang) นั้น Lebar M.Frank และคณะ(1964) กล่าวว่า เป็นคำที่พวกฉานหรือไทใหญ่ที่อยู่ทางตอนเหนือของพม่า(รัฐฉาน) ใช้เรียกชนชาวกะเหรี่ยง หรืออาจเป็นทั้งคำที่ใช้ในกลุ่มภาษาตระกูลไททั่วไป ซึ่งตรงนี้ก็ตรงกับคำในภาษาทางเหนือของประเทศไทยหรือชาวล้านนาเราที่เรียกชาวกะเหรี่ยงว่า ยาง(อ่านว่า "ญาง")ใน บุญช่วย ศรีสวัสดิ์(2493) มีกล่าวถึง ยางกะเลอ, ยางขาว, ยางแดง, ยางสวย และยางแปะลช⁴² ในงานของ Lebar กล่าวเสริมในส่วน ของคำว่า "กะเหรี่ยง"(Karieang)เป็นคำที่ใช้อยู่ในสยามประเทศมาตั้งนานแล้วด้วยซ้ำไป(เพราะในวรรณกรรม ของ Lebar ใช้คำว่า Siam แทนคำว่า Thailand) ซึ่ง วุฒิ บุญเลิศ (ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี) กล่าวว่า คำว่า กะเหรี่ยง อย่างที่ไทยเราใช้เรียกในปัจจุบันอาจจะเรียกตามอย่างมอญก็เป็นได้ เพราะมอญเรียกคนกะเหรี่ยงว่า "คะเรียง"⁴³ หรือ "คะเร็ง" แต่เพี้ยนไปตามสำเนียงอย่างไทยเป็นคำว่า "กะเหรี่ยง" จนทุกวันนี้

ความหมายและความเป็นมาของคำว่า "ปกากะญอ" และคำว่า "กะเหรี่ยง" ใน วุฒิ บุญเลิศ(ม.ป.ป., 35) ได้กล่าวถึงคำว่า "ปกากะญอ" แปลว่า เราเป็นคน หรือเราเป็นมนุษย์ (เช่นเดียวกับที่ Gordon H. Luce(2528) ได้สืบค้น เขียนบันทึกไว้ตั้งแต่ผู้วิจัยอ้างถึงในย่อหน้าข้างต้น) เพราะคำว่า "ปกกา" แปลว่า เรา, เกอะญอ แปลว่า คน หรือมนุษย์ชาติ และอีกความหมายหนึ่งของคำว่า "เกอะญอ" ยังแปลได้ว่า เรียบง่าย ดังนั้น "ปกากะญอ" จึงอาจหมายถึงคนเรียบง่าย, สมณะ ได้อีกความหมายหนึ่ง, ใน Marshall H. I, "The karens of Burma"(1922) กล่าวว่าคำว่า "ปกากะญอ" (Pga K' yaw) อาจจะมีที่มาจากคำในภาษาจีน ดั้งเดิม ซึ่งหมายถึง "คนหรือมนุษย์" ส่วน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ กล่าวว่า

"คำว่า กะเหรี่ยง ในภาษาไทยมาจากภาษาอังกฤษคำว่า "Karen" ซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำว่า "Kyin" ในภาษาพม่า เป็นคำที่แต่เดิมชนชาติพม่าใช้เรียกบรรดาชนเผ่าต่างๆที่เป็นเพื่อนบ้าน แต่ไม่ได้นับถือพุทธศาสนาเหมือนชาวพม่า คำนี้มีความหมายว่า "ทาส" หรือ "คนเถื่อน" ดังนั้นคำว่า "กะเหรี่ยง" จึงใช้รวมๆเรียกชนชาติกลุ่มหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่กระจัดกระจายในบริเวณชายแดนของ ประเทศพม่าและประเทศไทย โดยชนชาติกลุ่มนี้รวมเรียกกันว่า "กะเหรี่ยง" บน พื้นของรากฐานทางภาษาที่เกี่ยวข้องกัน แต่ในความเป็นจริงภาษาของชนชาติ กะเหรี่ยงเผ่าหนึ่ง อาจต่างจากอีกเผ่าหนึ่งจนพูดกันไม่รู้เรื่องเลยก็ได้"⁴⁴

⁴¹ วุฒิ บุญเลิศ และคณะ. เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด(ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 35. (เอกสารเสนอโครงการ รายงานการวิจัย กลุ่มโครงการวิจัยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นภาคกลาง, เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

⁴² บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. 30 ชาติในเชียงราย (พระนคร: รวมสาส์น, 2493), หน้า 311-382.

⁴³ วุฒิ บุญเลิศ อ้างถึงใน ชูพินิจ เกษมณี(บรรณาธิการ). ชาติพันธุ์และมายาคติ(กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2546), หน้า 187.

⁴⁴ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, ฉลาดชาย รมิตานนท์ และวิระดา สมสวัสดิ์, พม่า: อดีตและปัจจุบัน(กรุงเทพฯ: สายส่งศึกษิต, 2526), หน้า 242.

ชนชาวกะเหรี่ยงถูกกล่าวถึงในควมมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ในเรื่องของภาษาลักษณะเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ ตำนาน ประวัติศาสตร์พื้นบ้าน รวมทั้งศาสนา พิธีกรรมต่างๆ⁴⁵ นักมานุษยวิทยาและนักภาษาศาสตร์กล่าวถึง กะเหรี่ยง ในสถานะหมายถึงกลุ่มชนที่พูดภาษากะเหรี่ยงและโดยส่วนมากเห็นว่าภาษากะเหรี่ยงจัดอยู่ในตระกูลภาษาทิเบต - พม่า(Tibeto - Berma) เผ่าหนึ่ง และแยกออกไปต่างหากจาก อี๋ก้อ ลีซอ และมุเซอ ซึ่งชนชาติทิเบต - พม่า นี้ก็เป็นสาขาหนึ่งของตระกูลจีน - ทิเบต(Sino - Tibetan) แต่ในช่วงหลังนักภาษาศาสตร์หลายคนที่ศึกษาภาษากะเหรี่ยงโดยละเอียดเช่น Benedict นักภาษาศาสตร์ที่มีชื่อเสียงมากในการศึกษาภาษาตระกูลจีน - ทิเบต ได้แยกเป็นภาษาสาขาตระกูลกะเหรี่ยงเฉพาะ โดยงานสนับสนุนของ Robert B. Jones ในปี ค.ศ. 1975 ได้เขียนบทความอ้างอิงถึงข้อมูลที่ปรากฏในงานของ Gordon H. Luce กล่าวว่าเมื่อศึกษาคำภาษากะเหรี่ยงโบราณ 367 คำ เราจะพบว่า 63 คำเป็นภาษาตระกูลออสเตรเลีย, 130 คำเป็นคำของภาษาตระกูลจีน - ทิเบต และมีอีก 174 คำที่เป็นคำภาษากะเหรี่ยงแท้ที่ไม่เหมือนกับคำที่อยู่ในตระกูลจีน - ทิเบตอื่นๆ สุริยา รัตนกุล ให้ความเห็นเช่นเดียวกับ Benedict ว่า กะเหรี่ยงเป็นสาขาหนึ่งของตระกูลใหญ่จีน - ทิเบต และแยกออกมาต่างหากจากภาษาสาขาทิเบต - พม่า⁴⁶

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า กะเหรี่ยงในทางภาษาศาสตร์หมายถึงกลุ่มคนหลายเผ่าที่พูดภาษากะเหรี่ยง กะเหรี่ยงที่พบในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 4 พวกย่อย(เรียงลำดับจากพวกที่มีจำนวนมากไปหาน้อย) ดังนี้⁴⁷

1. กะเหรี่ยงสะกอ (S'kaw Karen หรือ S'gaw Karen) หรือ สคอ(Sgaw) พวกนี้เรียกตนเองว่า "ปกาเกอญอ" หรือ "ป่าเกอญอ" และในแถบตะวันตกของจังหวัดเชียงใหม่เรียกตนเองว่า บุคูนโย (Bu'un Yo) หรือ บุคูนโยชะเรา(Bu'kun Yo Jraaw) คนไทยกลางที่ก็เรียก "กะเหรี่ยงขาว" หรือ "ยางขาว" สันนิษฐานว่าพวกนี้เดินทางเข้ามาประเทศไทยจากประเทศพม่า เพราะพม่าเรียกกะเหรี่ยงสะกอว่า พม่าเกยิน(Bama Kayin) หรือ กะเหรี่ยงพม่า ตรงกันข้ามกับพวกกะเหรี่ยงไปซึ่งพม่าเรียกว่า "ตะเลียงเกยิน" หรือ "ตะเลงเกยิน"* (Taliang Kayin) พวกกะเหรี่ยงสะกอในแถบตะวันตกของประเทศไทย ในจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ยังถูกเรียกว่า "กะหรั่ง" อีกชื่อหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีคำเรียกตามลักษณะการตั้งถิ่นฐาน เช่น พวกที่อยู่ตามป่าหรือที่ราบไม่ห่างไกลจากหมู่บ้านชาวไทยหรือชาวใหญ่มากนัก ชาวเหนือเรียก "ยางเชียง" หรือกะเหรี่ยงที่ราบ ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ

⁴⁵ Keyes(1979); Rajah(1986) อ้างถึงใน ขวัญชีวัน บัวแดง, "อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และการเปลี่ยนแปลงศาสนา: ศึกษากรณีกลุ่มชนกะเหรี่ยงในประเทศไทยและประเทศพม่า," ใน ชาติพันธุ์และมายาคติ(กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, 2546), หน้า 75-101.

⁴⁶ สุริยา รัตนกุล, พจนานุกรม ภาษาไทย - กะเหรี่ยงสะกอ, หน้า XVIII.

⁴⁷ ดู พระยาอนุমানราชธนะ, 2516; บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2506; Ministry of Interior/Hill Tribe Welfare Division, The Kariang-Karen, from In-Service Orientation on Hill Tribes, First Symposium(October, 1970)

* คำว่า ตะเลียงเกยิน หรือตะเลงเกยิน(Taliang Kayin) ที่พม่าเรียกชาวกะเหรี่ยงไป นักประวัติศาสตร์กลางท่านให้ความเห็น ข้อสันนิษฐานว่า อาจเป็นคำชื่อเรียก ชนชาวกะเหรี่ยงที่ใกล้ชิดอยู่กับมอญ(ที่พม่าเรียก ตะเลง) ในบางพื้นที่ จึงมีลักษณะคล้ายพวกมอญ จึงเรียกเหมารวมว่า ตะเลงเกยิน ในขณะที่เรียกชาวกะเหรี่ยงสะกอที่อยู่ใกล้ชิดกับพม่ามากกว่าว่า พม่าเกยิน(Bama Kayin) หรือ กะเหรี่ยงพม่า

ผสมศาสนาพราหมณ์กับศาสนาคริสต์ และอีกพวกหนึ่งนับถือผี ตั้งบ้านเรือนอยู่ในป่าลึก และตามเนินเขาห่างไกลจากหมู่บ้านของคนไทยออกไป พวกนี้ถูกเรียกว่า “ยางแป้” หรือยางคอย คือกะเหรี่ยงภูเขา บางทีก็เรียกว่า “ยางกะเลอ” โดยชาวเหนือ พวกสะกอมมีรัฐของตนเองในสหภาพพม่าเรียกรัฐก่อตุเลหรือรัฐกะเหรี่ยง อยู่ใต้รัฐคะยาของกะเหรี่ยงแดง

2. กะเหรี่ยงโป (P'wo Karen) มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปหลายชื่อด้วยกัน เช่น คนไทยบางทีก็เรียก “ยางโป” พม่าเรียกกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ว่า ตะเลียงกะยิน หรือตะเลงกะยิน* (Taliang Kayin) กะเหรี่ยงกลุ่มนี้ในภาคตะวันตกของประเทศไทย เช่น กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เรียกตัวเองว่า โพล่ง หรือออกเสียงเป็น พล่ง หรือ โผล่ว, โพล่ง** อีกทั้งคำว่า “กะเหรี่ยง” ที่ใช้กันในภาคตะวันตกตั้งแต่กาญจนบุรีลงมาจะใช้เรียกเฉพาะกะเหรี่ยงโปเท่านั้น ส่วนสะกอมจะถูกเรียกว่า “กะหรั่ง”, “ยาง” หรือ “ปกากะญอ” แทน ส่วนในหนังสือฝรั่งเขียนชื่อหลายอย่างด้วยกัน เช่น ในหนังสือของ Lebar and others(1964) และในหนังสือ Les languages du Monde(1952, p.560-563)เขียนว่า Pwo Karen , ส่วนในหนังสือ R.B. Jones(1961) เขียนว่า Pho Karen ,และใน Joseph R. Cooke และคนอื่นๆ เรียกกะเหรี่ยงพวกนี้ว่า Phlong หรือ Pro
3. กะเหรี่ยงบเว (B'ghwe หรือ Bghia หรือ Bgawe Karen) หรือที่รู้จักกันในชื่อ กะเหรี่ยงคะยาห์(Kayah) ซึ่งเดิมพม่าเรียก คะยินนี่(Kayin-ni), อังกฤษเรียก กะเรนนี่*** (Karenni) เมื่อครั้งที่พม่าตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ กะเหรี่ยงบเวนี้ยังถูกเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า กะเหรี่ยงแดง หรือยางแดง เพราะชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้มีเครื่องนุ่งห่มที่มีสีแดงเป็นหลัก ปัจจุบันกะเหรี่ยงบเวมีอยู่มากในรัฐคะยา(Kayah State) ในพม่า ติดชายแดนไทย-พม่าในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

* คำว่า ตะเลียงกะยิน หรือตะเลงกะยิน(Taliang Kayin) ที่พม่าเรียกชาวกะเหรี่ยงโป นักประวัติศาสตร์ลังงานให้ความเห็น ข้อสันนิษฐานว่า อาจเป็นคำชื่อเรียก ชนชาวกะเหรี่ยงที่ใกล้ชิดอยู่กับมอญ(ที่พม่าเรียก ตะเลง) ในบางพื้นที่ จึงมีลักษณะคล้ายพวกมอญ จึงเรียกเหมารวมว่า ตะเลงกะยิน ในขณะที่เรียกชาวกะเหรี่ยงสะกอมที่อยู่ใกล้ชิดกับพม่ามากกว่าว่า พม่ากะยิน(Bama Kayin) หรือ กะเหรี่ยงพม่า

** วุฒิ บุญเลิศ (ม.ป.ป.: 35) ได้อธิบายความหมายของคำว่า “โพล่ง” ว่าหมายถึง คน, มนุษย์ เช่นเดียวกับคำว่า กะยา, คะยา ที่มาจากคำว่า “เกอะญอ” ที่แปลว่า คน หรือมนุษย์เช่นเดียวกัน และคำว่า “เกอะญอ” ยังแปลได้อีกความหมายหนึ่ง หมายถึง เรียบง่าย สมถะ ดังนั้น กะเหรี่ยงก็คือ คนเรียบง่าย สมถะได้เช่นเดียวกัน

*** คำว่า “กะเรนนี่” (Karenni) มิได้หมายถึงชนเผ่าใดเผ่าหนึ่ง นักมานุษยวิทยาจัดกลุ่มชาติพันธุ์หลายหลากนี้อยู่รวมในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง(Karen) คำว่า “กะเรนนี่” ซึ่งมาจากการที่คนภายนอกมองแยกกลุ่มประชากรนี้ออกจากกะเหรี่ยงปกากะญอและโป โดยดูจากเครื่องแต่งกายที่เน้นการใช้สีแดงเป็นหลักนั้น เป็นชื่อที่มีนัยยะทางการเมือง เนื่องจากหมายถึงกลุ่มชนเผ่าซึ่งอยู่ในดินแดนแถบรัฐกะเรนนี่ภายใต้การปกครองรูปแบบเจ้าฟ้า ที่ได้ดำเนินอยู่นับแต่โบราณก่อนกองทัพอังกฤษจะเข้ายึดครองอาณาจักรต่างๆที่ปัจจุบันคือสหภาพพม่า (และได้ล้มเลิกการปกครองรูปแบบเจ้าฟ้าหลังจากที่พม่าประกาศอิสรภาพจากอังกฤษเมื่อ พ.ศ. 2491 และรวมเอารัฐกะเรนนี่เข้าไว้ในสหภาพพม่า) คำว่ากะเรนนี่มิได้หมายถึงชนเผ่าใดเผ่าหนึ่งแต่กลับหมายถึงกลุ่มชนหลายเผ่าที่อาศัยอยู่ในรัฐกะเรนนี่ เช่น ชนเผ่ากะยาห์, ชนเผ่ามูนู(Munu) หรือ “ปุ่น”, ชนเผ่าเกคู(Kekhu) หรือ กะยาน(Kayan), ชนเผ่าปะกู(Paku), ชาวกังงาน(Kang Ngan-แปลว่าคนพื้นราบ) ที่พม่าเรียก “ยิบบอว์”(Yinbaw) และ ชาวเกกอง(Ke Kaung - แปลว่าคนบนคอย) ที่ชาวไทยใหญ่และพม่าเรียกว่า “ปะดอง” (Padaung) หรือที่เป็นที่รู้จักในนามกะเหรี่ยงคอยาว ฯลฯ (ญูน่า ทุ่งขุนหลวง, 2545: 1-38)

4. กะเหรี่ยงตองตู หรือชื่อ กะเหรี่ยงปะโอ(Pa-O Karen) อาศัยอยู่ทางตอนเหนือของรัฐคะยา(Kayah State) ติดกับรัฐฉาน พวกไทใหญ่เรียก ตองซู, คนไทยและพม่าเรียก ตองสุ(Taungsu - แปลว่า คนตอย หรือคนภูเขา) ลางที่กะเหรี่ยงสะกอก็เรียกกะเหรี่ยงตองตูว่า กะเหรี่ยงดำ หรือยางดำ เพราะผู้หญิงและผู้ชายกะเหรี่ยงตองตูใส่เสื้อผ้าใช้สีดำเป็นพื้น

เลห์แมนได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของกะเหรี่ยงที่แตกต่างกันตามกลุ่มคนที่ถูกเรียก และกลุ่มคนที่เรียก เช่น⁴⁸

พม่า เรียกไปวี่ว่า ตะเลงกะเหรี่ยง (มอญ - กะเหรี่ยง)
 มอญ เรียกไปวี่ว่า มอญ - กะเหรี่ยง, เรียกสกอร์ว่า พม่า - กะเหรี่ยง
 คะยาห์ เรียกสกอร์ว่า เปอะกี หมายความว่า กะเหรี่ยงภูเขา (โดยเฉพาะคนที่อยู่บริเวณตองอู)
 พม่า เรียกกะยาห์ ที่อยู่คันทาราวัตติ ว่า ยินตะเล (เป็นมอญ - กะเหรี่ยงแบบหนึ่ง)
 ไทยใหญ่ /ชาน เรียก คะยาห์ที่อยู่ คันทาราวัตติ ว่า ยางตะไลย์(Yang Talai)
 คนเมือง (ไทยทางเหนือ) เรียกไปวี่ว่า ยางเบียง หมายถึง กะเหรี่ยงที่ราบ
 คนเมือง (ไทยทางเหนือ) เรียกสกอร์ว่า ยางป่า หมายถึง กะเหรี่ยงป่า

จากงานศึกษาทบทวนวรรณกรรมกลุ่มชนชาวกะเหรี่ยงว่าด้วยเรื่องชื่อ ปรากฏมีคำเรียกที่หลากหลายคำด้วยกัน ทั้งคำที่ใช้เรียกตัวเองที่มีความหมายของการนิยามตนเองเช่นคำว่า “ปกากะญอ” หรือ “โพล่ง” ที่มีความหมายถึงความเป็นมนุษย์ หรือคนที่เรียบง่าย สมถะ และคำที่กลุ่มชนอื่นใช้เรียกก็มีความแตกต่างกันออกไป จึงขึ้นอยู่กับใครหรือกลุ่มชนใดเป็นผู้เรียก และเรียกด้วยความหมาย หรือเป็นคำที่มีนัยกำหนดสถานะทางสังคมให้กับเขาอย่างไร และชื่อเรียกของกลุ่มชนชาวกะเหรี่ยงยังมีความเฉพาะแยกย่อยที่แตกต่างกันออกไปตามกลุ่มสาขาแล้ว ยังมีลักษณะการเรียกที่เรียกตามลักษณะสีเส้นของเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย(เช่น ยางแดง-ยางขาว-ยางดำ) และลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่มีทั้งที่ราบ และบนภูเขา(เช่น ยางน้ำ-ยางตอย-ยางเบียง-ยางกะเลอ)

ภาษาของชาวกะเหรี่ยง⁴⁹

ภาษาพูดและภาษาเขียนดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง ใน “The Karen Tribal Group of Thailand,”(1969) กล่าวถึงชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่ามีภาษาเขียนที่อยู่บนพื้นฐานภาษา ตัวอักษรของพม่าที่ถูกพัฒนาเขียนขึ้นมาโดยกลุ่มมิชชันนารีที่เข้าไปเผยแพร่ศาสนา และภาษาพูดของชาวกะเหรี่ยงสะกอแสดงถึงอิทธิพลที่ได้รับมาจากมอญ กลุ่มผู้หญิงชาวกะเหรี่ยงสะกอจะพูดได้เพียงภาษาสะกอ แต่ในขณะที่ผู้ชายอาจรู้ภาษาอื่น ๆ ได้ด้วย

⁴⁸ เลห์แมน (Lehman) อ้างถึงใน จวีวรรณ ประจวบเหมาะ, “ทบทวนแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์ข้ามยุคสมัยกับการศึกษาในสังคมไทย,” ใน ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์(กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2547), หน้า 88.

⁴⁹ The Karen Tribal Group of Thailand(n.p., 1969), p. 4.

เช่น ภาษาลาว-ไทย(Lao-Thai) และภาษาของชาวไทยใหญ่ในตอนเหนือของพม่า และอาจรวมทั้งวิธีพูดภาษาพม่าด้วย ภาษาของชาวกะเหรี่ยงสะกอจึงขึ้นอยู่กับที่ตั้งถิ่นฐานที่ใกล้กับชุมชนใกล้เคียง

ภาษาของกะเหรี่ยงโปก็เหมือนกับสะกอ ผู้หญิงจะพูดภาษาโป(P'wo) แต่ในขณะที่ผู้ชายส่วนใหญ่สามารถพูดได้ทั้งภาษาลาว-ไทย(Lao-Thai) และภาษาของชาวไทยใหญ่ได้ด้วย (ความแตกต่างของภาษากะเหรี่ยงโป และสะกอ สุจริตลักษณ์ ตีผดุง และสรินยา คำเมือง อธิบายเสริมความว่า ถึงแม้จะจัดเป็นกลุ่มภาษากะเหรี่ยงเหมือนกัน แต่ชาวกะเหรี่ยงที่พูดภาษาโปจะพูดจากันไม่เข้าใจกับชาวกะเหรี่ยงที่พูดภาษาสะกอ ทั้งนี้เพราะทั้งสองภาษานี้มีความแตกต่างกันในเรื่องของระบบเสียง และคำศัพท์ค่อนข้างมาก จึงจัดเป็นคนละภาษา ทั้งที่พูดอยู่ในประเทศไทยและในสหภาพพม่าเองก็ตาม

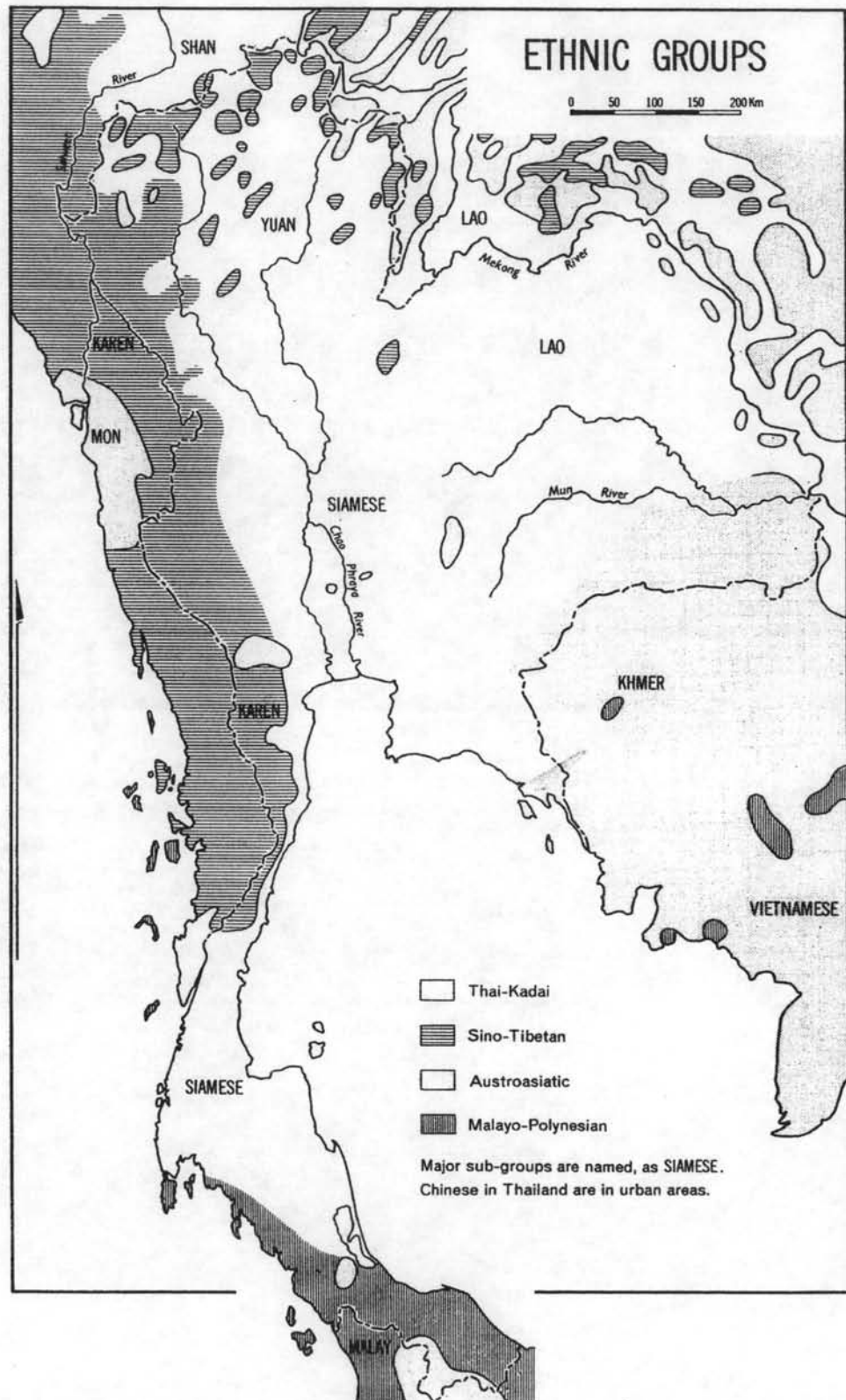
ส่วนภาษาของกะเหรี่ยงบเว(B'ghwe language) คล้ายๆกับภาษาของว้า(กลุ่มชนในกลุ่มมอญ-เขมรที่อยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย) จากงานศึกษา ผู้ชายใช้ภาษาไทยใหญ่ เสมือนเป็นสื่อกลางในการสื่อสารกับกลุ่มชนอื่นๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง และอาจใช้ภาษาลาว-ไทยด้วยเช่นกัน (และภาษาของชาวกะเหรี่ยงตองตู(Pa-O) นั้นยังไม่มีการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงลงไปเท่าที่ควร)

ถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยง

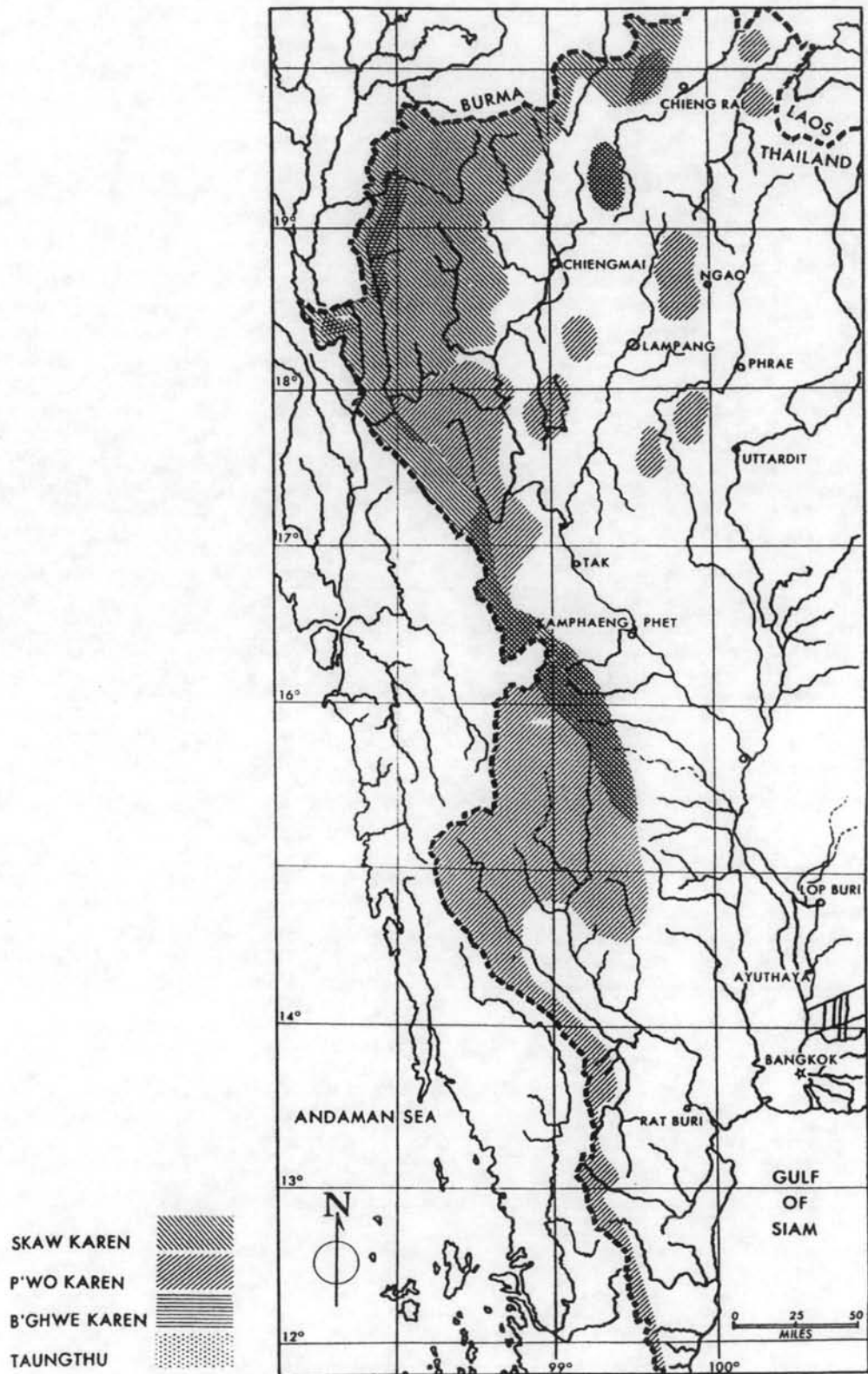
ชนชาวกะเหรี่ยงหรือกลุ่มชนที่พูดภาษากะเหรี่ยงนับเป็นชนกลุ่มน้อยที่ใหญ่ที่สุดทั้งในพม่าและประเทศไทย จากการสำรวจในปี ค.ศ. 1962 มีชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่าจำนวนประมาณ 3 ล้านคน(ซึ่งมีอยู่ในประเทศไทยไม่เกิน 2 แสนคน)* ในประเทศพม่าชาวกะเหรี่ยงตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณตอนใต้และตะวันออก ซึ่งอยู่ตามเขาต่างๆ ทางฝั่งขวาของแม่น้ำสาละวินหรือแม่น้ำคง ในท้องที่ไทยใหญ่ที่เรียกว่ารัฐฉานใต้, แถวกลุ่มน้ำลิตตัง(หรือสะโดง), แถวเทือกเขาเปกู(Peku) และแนวเทือกเขาดนงไชยต่อเนื่องลงมาถึงแนวเทือกเขาตะนาวศรีตอนล่าง รวมถึงมีอยู่ในลุ่มน้ำอิรวดีตอนใกล้ทะเล กับในบริเวณเมืองพะสิม(Bassein)

กะเหรี่ยงมีรัฐของตนเองใน 2 รัฐ คือรัฐคะยา(Kayah State)หรือรัฐจักในชื่อของรัฐกะเหรี่ยงแดง และรัฐก่อตุเล หรือรัฐกะเหรี่ยง(Kayin State) ที่ติดกับชายแดนพม่า-ไทย บริเวณจังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดตากของประเทศไทย ส่วนชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยนั้นพบส่วนใหญ่กระจายอยู่ตามแนวเทือกเขาดนงไชยต่อเนื่องไปจนถึงแนวเทือกเขาตะนาวศรีตอนล่าง ในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก ลำพูน ลำปาง แพร่ อุทัยธานี กำแพงเพชร สุโขทัย พิษณุโลก กาญจนบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมีทั้งลักษณะการตั้งถิ่นฐานทั้งที่ในพื้นที่ราบเชิงเขา และบนภูเขา และลักษณะพื้นที่ตั้งที่แตกต่างกันออกไป โดยแยกกระจายตามกลุ่มสาขาต่างๆ (ภาพที่ 20 และ 21)

* ใน The Karen Tribal Group of Thailand(1969: 2) กล่าวถึงจำนวนประชากรชาวกะเหรี่ยงโดยประมาณในประเทศไทยและประเทศพม่า จากงานสำรวจของ Young, Gordon(1962)ว่ามีชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่าประมาณ 2,500,000 คน ถือเป็นชนกลุ่มน้อยที่ใหญ่ที่สุดในพม่า (แต่ถ้าเทียบจำนวนประชากรในพม่าทั้งหมดของปี ค.ศ. 1962 มีจำนวนประชากรกะเหรี่ยงไม่ถึง 10%) และมีอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยประมาณ 71,400 คน ซึ่งถ้ารวมกับกะเหรี่ยงในภาคกลางแล้วจะมีจำนวนประมาณ 140,000 คน

ภาพที่ 20 แสดง ถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยและพื้นที่ใกล้เคียงในประเทศพม่า
(แหล่งที่มา: Sternstein, 1976: 49)

ภาพที่ 21 แสดงตำแหน่งถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยงแยกตามกลุ่มสาขาต่างๆในประเทศไทย
(แหล่งที่มา: The Karen Tribal Group of Thailand, 1969: 3)

3.2 กะเหรี่ยงมาจากไหน: ทบทวนวรรณกรรมว่าด้วยประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนกลุ่มน้อยชาว กะเหรี่ยง

3.2.1 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับถิ่นฐานดั้งเดิมและการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในดินแดนเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้

งานศึกษาทบทวนวรรณกรรมในเรื่องถิ่นฐานดั้งเดิมของชนชาวกะเหรี่ยงนั้น ส่วนใหญ่เป็นเพียงข้อสันนิษฐานของนักประวัติศาสตร์จากการตีความด้วยหลักฐานต่างๆ โดยส่วนมากกล่าวถึงถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงเดิมอยู่ในบริเวณประเทศจีนและมีการอพยพทยอยร่นลงมาทางตอนใต้ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในปัจจุบันตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมากในสหภาพพม่าและประเทศไทย ข้อสันนิษฐานถึงถิ่นฐานดั้งเดิม**บางกล่าวว่าอยู่ทางตอนเหนือของประเทศจีน** ในงานวรรณกรรม Courtauld(1999) ที่กล่าวถึงชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่าเชื่อว่าถิ่นฐานดั้งเดิมของเขาอยู่บริเวณใกล้กับทะเลทรายโกบี⁵⁰ รวมถึงงานศึกษาของ ชอร์อ่องละ นักประวัติศาสตร์ชาวกะเหรี่ยงสัญชาติพม่า ได้รวบรวมประวัติศาสตร์กะเหรี่ยงเป็นฉบับภาษากะเหรี่ยงใน "The Karen History by Saw AUNG HLA" อ้างว่าดินแดนดั้งเดิมที่คนกะเหรี่ยงอาศัยอยู่นั้นมีชื่อว่า "ที ฉะ มะหะยั๋ว" เป็นสำเนียงภาษาของกะเหรี่ยงสะกอ ที่ฉะมะหะยั๋ว มีความหมายว่า "ดินแดนน้ำขจัดทรายไหล" นักประวัติศาสตร์กะเหรี่ยงตีความว่าเป็นดินแดนที่เป็นทะเลทรายโกบี คนกะเหรี่ยงได้ออกจากดินแดน น้ำขจัดทรายไหลเข้าไปยังทิเบต จากนั้นก็เคลื่อนย้ายเข้าไปในแผ่นดินจีน⁵¹ และในบทความสารคดีของ ชวัญใจ เอมใจ (2537) เล่าถึงถิ่นฐานดั้งเดิมของชนชาวกะเหรี่ยงว่า เดิมอยู่บริเวณมองโกเลียเมื่อกว่า 2,000 ปีมาแล้ว ก่อนจะอพยพหนีการสู้รบไปอยู่ในดินแดนทิเบต และถอยร่นลงมาอีกครั้งจากการรุกรานของจีน ลงมาทางตอนใต้เรื่อยๆ นับตั้งแต่ที่ราบลุ่มแยงซีเกียง และลงมาพบดินแดนลุ่มน้ำสาละวิน, **บางแนวคิดก็เชื่อว่าถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ทางตอนใต้ของจีน** ในวรรณกรรมของ พระยาอนุมาทรราชธนะ, "สารานุกรมของเสฐียรโกเศศ," (2516) ที่กล่าวถึงนักปราชญ์ชาวตะวันตกบางคนได้สันนิษฐานว่า

"ชนชาวกะเหรี่ยงหรือยางในสมัยดึกดำบรรพ์ เห็นจะมีภูมิลำเนาอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน โดยอาศัยหลักที่ว่าแม่น้ำย้างจื่อเกียงหรือเจียงจื่อกั๋ง แปลว่าแม่น้ำชาติยาง อาจตั้งชื่อจากชาติยางก็ได้ ภายหลังถูกชนชาติจีนและชนชาติไทยในประเทศจีนรบกวน จึงหนีร่นอพยพลงมาในแหลมอินโดจีนเข้าตั้งภูมิลำเนาตามเขาให้พ้นจากการเบียดเบียน และที่ว่ากะเหรี่ยงหรือยางเคยมีประเทศใหญ่อยู่ในแคว้นสิบสองปันนา เรื่องที่กล่าวนี้เป็นแต่สันนิษฐานเท่านั้น ไม่มีหลักฐานยืนยันอย่างไร พันตรีอิริก ไซเดนฟาเดน ผู้เชี่ยวชาญวงศวิทยาในประเทศต่างๆแถบนี้ ว่าในแคว้นสิบสองปันนา(เชียงรุ่ง) แคว้นเชียงตุง ตลอดพรมแดนตอนเหนือของประเทศไทย ตลอดไปจนถึงแคว้นหลวงพระบางและลุ่มแม่น้ำโขงในประเทศลาว มีชนชาติชาวพวกหนึ่งเรียกว่า เรียง หรือซ่าเรียง เป็น

⁵⁰ Courtauld, Caroline. *Burma (Myanmar)*(Hong Kong : Odyssey, 1999), หน้า 58.

⁵¹ ชอร์อ่องละ, *The Karen History by Saw AUNG HLA*, อ้างถึงใน วุฒิ บุญเลิศ และคณะ, *เมื่อกะเหรี่ยงสวนฝั่งลูกหินพูด*, หน้า 10.

ชนชาติในตระกูลภาษามอญ-เขมร มีอยู่ทั่วไปในดินแดนเหล่านี้ ลางที่อาจจะใช้สืบสนปนกันในคำว่า ข่าเรียงและกะเหรียงก็เป็นได้ แนวคิดดังกล่าวก็เป็นแต่เพียงข้อสันนิษฐานเท่านั้น⁵²

อีกแนวคิดหนึ่งก็เชื่อว่าถิ่นฐานดั้งเดิมของชนชาวกะเหรียงอยู่ทางตะวันออกของทิเบต ในวรรณกรรมของ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, "ชาวเขาในประเทศไทย" (2506) กล่าวถึงช่วงเวลาได้ละเอียดกว่าเล่มอื่นๆ โดยอธิบายตามข้อสันนิษฐานของนักประวัติศาสตร์บางท่านที่เชื่อกันว่า

"ถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวกะเหรียงอยู่ในดินแดนทางตะวันออกของทิเบต และเข้ามาตั้งอาณาจักรอยู่ในประเทศจีน เมื่อ 733 ปีก่อนพุทธกาลหรือประมาณ 3,238 ปีล่วงมาแล้ว โดยชาวจีนเรียกว่า ชนชาติโจว ภายหลังถูกกษัตริย์จีนราชวงศ์จิ้นรุกรานเมื่อ พ.ศ. 207 พวกมันแตกพ่ายหนีลงมาที่ลำนํ้ายวงซี และเกิดปะทะกับชนชาติไทยในระยะต่อมา จนต้องถอยร่นลงมาตามลำนํ้าโขงกับสาละวินในเขตประเทศพม่า(ซึ่งบางส่วนอาจล่วงเข้ามาในเขตประเทศไทย) และมีการอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยครั้งใหญ่ในช่วงสมัยที่พระเจ้าอโศก-มโหฬารทำสงครามกับมอญ"⁵³

ข้อสันนิษฐานที่เชื่อว่าเดิมอยู่ทางตะวันออกของทิเบตนี้เห็นจะสอดคล้องกับข้อมูลงานศึกษาทางภาษาศาสตร์ที่กล่าวถึงของ ฮอลล์, ดี.จี.อี(Hall, D.G.E.) นักประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้คนสำคัญที่กล่าวถึงถิ่นฐานดั้งเดิมของพวกทิเบต-พม่า(Tibeto-Burman)นั้นอยู่บริเวณทางตะวันออกเฉียงเหนือของทิเบต ต่อเนื่องกับทะเลทรายโกบีเช่นเดียวกัน และชาวทิเบต-พม่า มักถูกพวกจีนยกกำลังเข้ารุกรานเสมอ จึงค่อยๆถอยลงมาอยู่ในทางภาคตะวันออกของทิเบตและต่อมาก็เคลื่อนย้ายลงมาทางใต้เรื่อยๆ จนเข้ามาอยู่ในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้⁵⁴

แนวคิดที่ว่าด้วยถิ่นฐานดั้งเดิมของชนชาวกะเหรียงดังที่กล่าวทั้งหมด ก็เป็นแต่เพียงข้อสันนิษฐานของนักประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ถึงแม้แนวคิด ข้อสันนิษฐานต่างๆ จะยังหาข้อสรุปไม่ได้ แต่ข้อสันนิษฐานต่างๆ ดูเหมือนจะกล่าวในลักษณะที่คล้ายคลึง ตรงกัน ใน 2 เรื่องคือ กล่าวถึงถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวกะเหรียงอยู่ทางตอนเหนือขึ้นไปของสหภาพพม่าและประเทศไทย จะเป็นทั้งอยู่แถวทะเลทรายโกบี มองโกเลีย, อยู่ในจีนตอนเหนือหรือตอนใต้ หรือทางตะวันออกของทิเบตก็ตาม และได้มีการอพยพถอยร่น หนีการรุกรานจากจีน และไทย (ในจีน) มาอยู่ในพื้นที่ทางตอนใต้ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือสหภาพพม่า และประเทศไทย และถือเป็นกลุ่มชนกลุ่มแรกๆที่เข้ามาอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีจำนวนมากในสหภาพพม่า ซึ่ง Tadaw เชื่อว่ากะเหรียง

⁵² พระยาอนุমানราชธน, สารานุกรมของเสฐียรโกเศศ(พระนคร: บรรณาคาร, 2516)

⁵³ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, ชาวเขาในไทย(กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2506), หน้า 50-51.

⁵⁴ ฮอลล์, ดี.จี.อี., ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้, แปลโดย วุฒยพลา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และคณะ (กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2522), หน้า 182 ; วิไลเลขา บุรณศิริ และสิริรัตน์ เรืองวงศ์ถาวร, ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์(กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป.), หน้า 119.

เข้ามาประเทศพม่าก่อนฉานและชาวพม่า แต่เข้ามาหลังชาวมอญ (Tadaw, 1961) และเส้นทางที่ชาวกะเหรี่ยงในยุคต้นๆ เข้ามาสู่พม่านั้น Marshall(1922) เชื่อว่า "อาจจะใช้เส้นทางของแม่น้ำสาละวินและแม่น้ำโขง ทางตอนบนของรัฐฉานขยายเข้าสู่ทางตอนใต้ที่รัฐกะเหรี่ยงและเข้าสู่ทางตอนใต้ของพม่า แต่ก็ยังไม่รู้ช่วงเวลาแห่งการอพยพนั้นเกิดขึ้นเมื่อไร"⁵⁵

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงกลุ่มชนชาวกะเหรี่ยงที่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรมีอยู่น้อยมากในช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 แต่เท่าที่ปรากฏที่มีการกล่าวถึง มีอยู่ในวรรณกรรมของ Gordon H.Luce (ค.ศ. 1985) แปลไว้ใน สุริยา รัตนกุล ความว่า

"คำว่า Karyan ซึ่งเป็นภาษาพม่าเก่าใช้เรียกคำว่ากะเหรี่ยงในศิลาจารึก ซึ่งคงจะมีอายุอยู่ในราว ค.ศ. 1240 (หรือ พ.ศ. 1783 ร่วมสมัยกับศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงของเรา คือประมาณ 700 ปีมาแล้ว) จารึกนี้พบที่พระเจดีย์ชเวงวินชา (Shwegwincha) ที่เมือง พุกาม(Pagan) กล่าวถึงชาวเขาเผ่า Karyan ซึ่งใส่เสื้อทรงกระสอบมีแขนในตัว เวลาใส่ใช้วิธีสวมหัวลงมา ซึ่งก็ตรงกับที่สาวกะเหรี่ยงยังสวมอยู่ในทุกวันนี้ และยังมีจารึกอีกหลายหลักที่กล่าวถึงกะเหรี่ยง เช่นหลักที่ระบุว่าจารึกใน ค.ศ. 1276(พ.ศ. 1819) บอกรายชื่อข้าพระที่ผู้ใจบุญกัลปนาถถวายวัดว่า มีข้าพระที่เป็นเผ่า Kadu (ชนเผ่าทิเบต - พม่า เผ่าหนึ่ง ปัจจุบันนี้ก็ยังมีอยู่ในอินเดียและพม่า) เผ่าสะกอ และเผ่าตองตู่จารึกที่เมืองพะโคใน ค.ศ. 1242 (พ.ศ. 1785) ก็กล่าวถึงข้าพระซึ่งเป็นกะเหรี่ยงสะกออีก และกล่าวถึงเมืองชื่อ Sagu (อ่านว่า สกุ) ว่าเป็นเมืองที่พวกสะกออยู่ ปัจจุบันนี้เมืองนี้คือบริเวณเมือง Minbu บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำอิรวดี จึงแสดงว่าพวกกะเหรี่ยงสะกออพยพลงมาจากภูเขาดังเป็นเมืองในที่ราบลุ่มแม่น้ำอิรวดีเป็นเวลานานมาแล้ว ศิลาจารึกที่เมืองพะโคอีกสองหลักคือจารึกที่ Minnanthu ก็กล่าวว่าพวกสะกอดังเป็นปึกแผ่นอยู่ทางด้านตะวันตกของเมืองแปร(Prome) ใน ค.ศ. 1342 (พ.ศ. 1885)"⁵⁶

นอกจากนี้วรรณกรรมที่มีการกล่าวถึงศิลาจารึกที่มีบันทึกเกี่ยวกับชนชาวกะเหรี่ยงในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ในวรรณกรรม "The Karen Tribal Group of Thailand" (1969) กล่าวถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาเกี่ยวกับชาวกะเหรี่ยงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงก่อน คริสต์ศตวรรษที่ 19 ว่า

"ชาวกะเหรี่ยงคือกลุ่มชนกลุ่มแรกๆ ที่อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 10 (1,000 AD.) กล่าวได้ว่าคำว่า

⁵⁵ Marshall(1922); Tadaw(1961), อ้างถึงใน วิเชียร อินประเสริฐ, "กะเหรี่ยง กับการจัดการทรัพยากรและความเจ็บป่วย," ใน *นิเวศวิทยาชาติพันธุ์ ทรัพยากรชีวภาพและสิทธิชุมชน* (เชียงใหม่: บริษัทวิทอินดีไซน์, 2547), หน้า 197-235.

⁵⁶ สุริยา รัตนกุล, *พจนานุกรม ภาษาไทย - กะเหรี่ยงสะกอ*, หน้า XX.

"Karyan" (ซึ่งอาจจะหมายถึง กะเหรี่ยง-Karen) ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกใกล้ๆ เมืองพุกาม(Pagan) ในประเทศพม่า ที่อยู่ในช่วงประมาณ ค.ศ. 1238 ในข้อสันนิษฐานต่อคำว่า Cakraw ซึ่งอาจจะเป็นคำเดียวกับคำว่า Sgaw ซึ่งมีปรากฏอยู่ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ถ้า Cakraw คือ Karen แล้วนั่นหมายความว่าพวกกะเหรี่ยงได้ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในตอนกลางของพม่ามาตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 13 แล้ว⁵⁷

ชาวกะเหรี่ยงจากหลักฐานของชาติตะวันตก ใน "The Karen Tribal Group of Thailand" (1969) และ Keyes, Charles F.(1973)⁵⁸ ได้กล่าวถึงกลุ่มชนชาวกะเหรี่ยงในช่วงก่อนศตวรรษที่ 19 ไว้ว่า กะเหรี่ยงมีถูกกล่าวถึงอยู่ในบันทึกของนักท่องเที่ยง และกลุ่มมิชชันนารี เสมือนเป็นการบันทึกของอาณานิคมอังกฤษ ในพื้นที่บริเวณเขตตะนาวศรีของพม่าในช่วงกลางศตวรรษที่ 18 พวกตะวันตกมีบทบาทอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงชาวกะเหรี่ยงในเรื่องดึงดูดชาวกะเหรี่ยงให้มานับถือศาสนาคริสต์ สร้างโรงเรียนและให้ได้เรียนรู้วิชาการต่างๆ โดยคิดระบบภาษาเขียนกะเหรี่ยงสะกอ ไป และภาษากะเหรี่ยงกลุ่มอื่นๆ โดยใช้ตัวอักษรของพม่าที่ดัดแปลงโดยกลุ่มมิชชันนารี นอกจากนั้นยังมีการสอนภาษาพม่าและภาษาอังกฤษ และให้ฝึกวิชาชีพให้เป็นครู, เป็นหมอ, พยาบาล, เป็นทหาร บ้างเป็นผู้ดำรงตำแหน่งราชการ พวกมิชชันนารีเป็นผู้เริ่มทำการพัฒนาประเด็นการเรียนรู้หนังสือของกะเหรี่ยง โดยเริ่มต้นด้วยการแปลคัมภีร์ไบเบิลเป็นภาษากะเหรี่ยง รวมถึงพิมพ์นิทานปรัมปราดั้งเดิม กะเหรี่ยงจึงถูกรับรู้ในเป็นชนชาติของตนเองที่แยกออกจากชาติพม่า และการเปลี่ยนแปลงไปนับถือศาสนาคริสต์ยิ่งทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีความแตกต่างจากชาวพม่าอย่างชัดเจน จนในที่สุดก็ก่อตั้งเป็นรัฐกะเหรี่ยง(Karen State)เป็นของตนเอง ขึ้นในบริเวณพรมแดนไทย-พม่า(ในช่วง 15° เหนือ ถึง 20° เหนือ)

3.2.2 กะเหรี่ยงในประเทศไทยและในประวัติศาสตร์ชาติไทย

ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยโดยส่วนมากตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดที่ติดต่อพรมแดนไทย-พม่า ตลอดแนวเทือกเขาถนนธงชัยในภาคเหนือต่อเนื่องกับไปถึงแนวเทือกเขาตะนาวศรีตอนล่าง ข้อสันนิษฐานที่ว่าด้วย **ชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยมาจากไหน?** บุญช่วย ศรีสวัสดิ์(2506) ได้กล่าวไว้โดยสังเขปว่า

"กะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในเขตประเทศไทยก่อนที่ไทยเราจะเคลื่อนย้ายลงมาสู่สุวรรณภูมิ แต่เป็นจำนวนเล็กน้อยและเข้ามาอยู่ภายหลังพวกลัวะ หรือ ละว้า ดังปรากฏข้อความอยู่ในตำนานพระธาตุและพงศาวดารเมืองเหนือหลายฉบับว่า นอกจากมีพวกลัวะ หรือละว้า ยังมีพวกยางหรือกะเหรี่ยงอยู่ตามป่ารอบๆเมือง ชาวกะเหรี่ยงเองเล่าว่า พวกเขาเป็นพี่ชายของไทย พวกกะเหรี่ยง

⁵⁷ The Karen Tribal Group of Thailand, p. 4-5.

⁵⁸ Keyes, Charles F. (1973) อ้างถึงใน ปรานี วงษ์เทศ, สังคมและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์(กรุงเทพฯ: บริษัท ศิลปวัฒนธรรม จำกัด, 2543), หน้า 193-194.

เพ็ญอพยพเข้ามาอยู่ในเขตประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ในสมัยเมื่อพระเจ้าอลองพญา(อ่องเจยะ) ทำสงครามกับพวกมอญ พวกมอญพ่ายแพ้ถูกกองทัพพม่าไล่ติดตามฆ่าฟันอย่างชนิดจะล้างผลาญชนชาติมอญให้สิ้นสูญไปจากโลก ในเวลานั้นพวกกะเหรี่ยงเป็นมิตรกับมอญ ได้ให้ที่พักอาศัยหลบภัยแก่พวกมอญ เมื่อพม่ายกกองทัพติดตามมา พวกกะเหรี่ยงเกรงภัยจึงพากันอพยพหลบหนีเข้ามาสู่เขตไทยและกะเหรี่ยงเข้าอีกครั้งหนึ่ง เมื่ออังกฤษยึดพม่าเหนือได้ใน พ.ศ.2428 จักรพรรดิหัวหน้าน้าชาวกะเหรี่ยงไม่ยอมอ่อนน้อมต่ออังกฤษ ครั้นอังกฤษส่งกองทัพใหญ่มาปราบปรามพวกกะเหรี่ยงจึงพากันเข้ามาอยู่ในไทย⁵⁹

จากวรรณกรรมของ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์(2506)ข้างต้นเป็นการกล่าวถึงชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยอยู่ 2 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มหนึ่งเข้ามาอยู่ในดินแดนที่เรียกว่าประเทศไทยในปัจจุบันก่อนชนชาติไทยหรือกลุ่มชนที่พูดภาษาไทย(Tai speaking people) แต่เข้ามาภายหลังกลุ่มชาวลัวะ กลุ่มนี้มีจำนวนน้อย แต่ส่วนใหญ่อพยพมาจากพม่าเมื่อครั้งที่พม่าทำสงครามกับมอญ และอังกฤษ วรรณกรรมในช่วงหลังถัดมาที่เปิดประเด็นความน่าสนใจใหม่ต่อกลุ่มชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย ของ Keyes, Charles F. ในหัวข้อเรื่อง *The Karens in Thai History and the History of the Karens in Thailand* โดยตีพิมพ์ออกเผยแพร่ในปี ค.ศ. 1971(หรือ พ.ศ. 2514) ได้เสนอแนวคิด ข้อเสนอพื้นฐานที่เชื่อว่า กะเหรี่ยงคือกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมในเขตประเทศไทย ("Theory of Karens as Autochthonous Inhabitants of Thailand") ซึ่งตรงข้ามกับทฤษฎีที่ว่าเพ็ญอพยพเข้ามาภายหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอพยพเข้ามาในสมัยอลองพญา วรรณกรรมของ Keyes ได้กล่าวอ้างถึงงานศึกษาที่เกี่ยวข้องของคนอื่นๆ ได้แก่ Scott และ Hardiman ใน "Gazetteer of Upper Burma and the Shan State" (ไม่ระบุแหล่งที่มาของข้อมูล)ความว่า

"ชาวสยามอพยพย้ายเข้ามาเพียงระยะเวลาสั้นๆ ก่อนที่จะพบ
อยู่ธยาจากประเทศที่เป็นหุบเขาลงมาสู่ตอนเหนือ(ของประเทศไทย) และเข้ามา
แทนที่ชนพื้นเมืองชาวกะเหรี่ยง และเรียกดินแดนประเทศของเขาว่า สยาม
ประเทศในขณะนั้น"⁶⁰

รวมถึงงานศึกษาทางด้านภาษาศาสตร์ของ Luce ในการศึกษาเปรียบเทียบภาษากะเหรี่ยงว่า "It is Thailand..., more than Burma, which holds the secret of Karen origins" บทความของ Keyes ยังเป็นการวิเคราะห์ที่ชื่อคำว่า "กะเหรี่ยง" และ "ยาง" จากพงศาวดารไทยภาคเหนือ เช่น พงศาวดารจามเทวีวงศ์ ประวัติศาสตร์ราชวงศ์มอญ สมัยหริภุญไชย ที่เขียนเป็นภาษาบาลี ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 14 หรือ ช่วง

⁵⁹ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, *ชาวเขาในไทย*, หน้า 51.

⁶⁰ Scott and Hardiman, "Gazetteer of Upper Burma and the Shan State," cited in Keyes, Charles F., "The Karen in Thai History and the History of the Karens in Thailand," in *A Pivotal or Marginal People : the Place of the Karens in Southeast Asia*, Washington, D.C., (29 March 1971)

ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 15 ในคำแปลเป็นภาษาไทยที่กล่าวถึงชาวกะเหรี่ยงและละว้าหรือลัวะที่ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในป่ารอบๆเมืองเชียงใหม่, รวมถึงอ้างถึงพงศาวดารโยนก, และกล่าวถึงกะเหรี่ยงในประวัติศาสตร์ชาติไทยในเอกสารวรรณกรรม *ไทยรบพม่า* ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (พ.ศ.2501) บทความดังกล่าวก็เป็นแต่เพียงข้อสันนิษฐาน แต่แนวคิดหนึ่งที่สอดคล้องตรงกันคือ กะเหรี่ยงเข้ามาอยู่ในพื้นที่ประเทศไทยในปัจจุบัน ก่อนชาวไทยหรือกลุ่มชนที่พูดภาษาไทย (Tai-speaking people) แต่เข้ามาอยู่หลังพวกละว้าหรือลัวะ

วรรณกรรมที่มีความสำคัญอีกชิ้นหนึ่งที่เป็นการรวบรวมเอกสาร งานบันทึกและวรรณกรรมที่กล่าวถึงชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย ที่สนับสนุนข้อสันนิษฐานที่เชื่อว่ากะเหรี่ยงเป็นชนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในดินแดนประเทศไทยมาแต่ดั้งเดิมของ วุฒิ บุญเลิศ และคณะในวรรณกรรมเรื่อง "เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด" (ม.ป.ป.) ที่กล่าวถึงวรรณกรรมของ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, "ชาวเขาในประเทศไทย" (2545) ความว่า

"กะเหรี่ยงเป็นมนุษยชาติหนึ่งในกรุงจีน เกิดจากเชื้อเจ๊กหรือมิใช่ไม่ปรากฏ ถูกพวกไทยไล่ต้อนตะเพิดลงมาจากทางใต้ ทั้งภายหลังถูกมอญและพม่าไล่กลับคืนถอยหลังขึ้นไปบนเขามาก กะเหรี่ยงเอือมว่าพวกตนได้เป็นมนุษยชาติแรกที่ตั้งอยู่ในหัวเมืองอังกะก่อนเพื่อน คราวนั้นในราวกลางพุทธศักราชที่ 11 หรือที่ 12 จึงผ่านไปข้างใต้ และแผ่ออกไปตั้งตามลำเนาเขาเขิน ระหว่างลำน้ำอิระวดี แม่น้ำสัลวิน และแม่น้ำเจ้าพระยา จนกระทั่งชายฝั่งทะเล..."⁶¹

วิลเลียม คลิฟตัน ดีออตต์ กล่าวว่า ตำนานของแคว้นยวนหรือกะเหรี่ยงนั้นตั้งก่อน ค.ศ.543 ชนชาติอ้ายลาวได้ต่อสู้กับกะเหรี่ยงที่อยู่ในดินแดนแถบนี้มาก่อนได้รับชัยชนะและขับไล่กะเหรี่ยงออกไป... คำว่า "เชียงใหม่" ต้นเดิมมาจากภาษากะเหรี่ยงดังที่มีกล่าวไว้ในตำนานว่า "ตชิงใหม่" (Tsching-mai) เป็นชื่อเมืองของกะเหรี่ยงแต่ครั้งโบราณ กล่าวถึงเมืองสุวรรณโคมคำมีชาวเมือง ขอมไทยอ้ายลาว กะเหรี่ยงปะปน เมื่อพระเจ้าสิงหนวัติอพยพครอบครัวลงมาได้พบคนพื้นเมืองเดิมคือ พวกลัวะ และพวกกะเหรี่ยงหรือยาง

เซอร์ จอห์น เบาริง (Sir John Bowring) อัครราชทูตอังกฤษ ได้กล่าวถึงคนกะเหรี่ยงไว้ในหนังสือ "The Kingdom and people of Siam" ความว่า

"เชื่อกันว่ากะเหรี่ยงเป็นชาวป่าพื้นเมืองของสยาม ซึ่งได้ละถิ่นฐานเมื่อยามสยามรุกรานเข้ามาและสร้างอยุธยาเป็นเมืองหลวง พวกกะเหรี่ยงได้อพยพไปอยู่ในเขตภูเขาสูงทางทิศตะวันออก และทิศตะวันตก ซึ่งเป็นดินแดนที่พวกเขาได้ครอบครองมาจนถึงปัจจุบัน" และยังอ้างถึงบันทึกของ มร.จัดสัน (Judson, Wayland's Memoir of Rev., vol.i, Boston, 1853: 540-544) ที่สันนิษฐานว่า กะเหรี่ยงสืบเชื้อสายมาจากคนป่าดั้งเดิมของสยาม⁶²

⁶¹ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, *ชาวเขาในประเทศไทย*, หน้า 50.

⁶² เซอร์จอห์น เบาริง, *ราชอาณาจักรและราษฎรสยาม*, แปลโดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ กัญญา ศรีสุม (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโคโยต้าประเทศไทย และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2547), หน้า 61-63.

พระสังฆราช ปาล เล กัวซ์ ก็ได้บันทึกไว้เช่นเดียวกัน กล่าวถึงมีประชากรชาวกะเหรี่ยงของ ละว้า จำนวน 50,000 คนและกล่าวว่า "ชาวกะเหรี่ยง เป็นชาติที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในสยามมาแต่ก่อนเมื่อคนไทยถอยร่นลงมาจากทางเหนือ และมาสร้างบ้านแปลงเมืองอยุธยาขึ้น ชาวกะเหรี่ยงต้องยอมเสียพื้นที่ และร่นเข้าไปอยู่ตามภูเขา ทางทิศตะวันออก กับทิศตะวันตก และตั้งถิ่นฐานอยู่จนทุกวันนี้"⁶³

ลำดับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชนพื้นเมืองเดิมคือลัวะ กะเหรี่ยง และชาวไทยที่มาจากที่ลั้ยังถูกกล่าวถึงอยู่ในประเภทของตำนานที่เกี่ยวกับกำเนิดมนุษย์และเผ่าพันธุ์อยู่ใน *พงศาวดารเชียงตุง* ที่เขียนไว้ว่า

"คนทั้งหลายออกมาจากน้ำเต้าใบเดียวกัน ลัวะ หรือ ละว้า ออกมาเป็นพวกแรก ยางหรือกะเหรี่ยง ออกมาเป็นพวกที่สอง ต่อมาเป็นคนไทยและชนชาติต่าง ๆ ดังนั้น ลัวะ และ ยาง จึงเป็นพี่ชายของคนไทย"⁶⁴

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, "30 ชาติในเชียงราย"(2498) กล่าวถึงกะเหรี่ยงในตำนานเรื่องเล่าว่าด้วยความ เป็นพี่น้องกันกับชนชาติต่างๆ โดยกล่าวถึงไว้อยู่ในประวัติของชาติลัวะในประเทศไทยว่า

"ลัวะกับยาง(กะเหรี่ยง) เป็นลูกปู่สงไส ย่าสงไส อันเป็นต้นตระกูลของมนุษย์ มีพี่น้องท้องเดียวกันอยู่ 101 คน ลัวะเป็นพี่ชายคนแรก ยางเป็นที่ถัดรองมาพวกเงี้ยวไทย ฯลฯ เป็นน้อง บุตรคนอื่น ๆ ไปกินบ้านครองเมืองคนละทิศคนละทางทุกคน เหลืออยู่แต่ลัวะกับยางอยู่ปกครองบ้านเก่าเมืองเดิม ต่อมาไทยถูกจีนขับไล่จากเหนือลงมา ได้ยกกำลังมารบเอาดินแดนลัวะเลยแตกแยกกันไป พวกที่หนีไม่ทันก็จับเป็นข้าทาส เรียกว่า "มินลักขู"บ้าง "ข้าดำมินละ"บ้าง"⁶⁵

กะเหรี่ยงในประวัติศาสตร์ชาติไทย มีปรากฏอยู่พอสมควร และกล่าวถึงชนชาวกะเหรี่ยงในภาค ตะวันตก ในวรรณกรรม "ไทยรบพม่า" ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำราพระนามาภิไธยที่ทรงวินิจฉัยไว้ตอนหนึ่งว่าเมื่อคราวสงครามสมเด็จพระนเรศวรมหาราชตีเมืองหงสาวดีและเมืองตองอูในปีพ.ศ. 2142 มีแม่ทัพผู้หนึ่งในกองทัพสยามมีนามว่า "แสน ภูมิโลกเพชร" เป็นคนกะเหรี่ยง ถ้าข้อมูลนี้เป็นดังข้อสันนิษฐานข้างต้นก็แสดงให้เห็นว่า มีกะเหรี่ยงเข้ามาเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชาติไทยตั้งแต่สมัยกรุงอยุธยาเป็นอย่่างน้อยและกล่าวถึงเมื่อครั้งที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงทำสงครามกับเมืองเชียงใหม่ในปีพ.ศ.2205 กองทัพ

⁶³ สังฆราช ปาล เล กัวซ์, *เล่าเรื่อง เมืองไทย*, แปลโดย สันต์ ท.โกมลบุตร (พระนคร: สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2506)

⁶⁴ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, *ชาวเขาในไทย*, หน้า 139.

⁶⁵ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, *30 ชาติในเชียงราย*(พระนคร : รวมสาส์น, 2496), หน้า 361-362.

อยุธยา มีชัยชนะต่อเชียงใหม่ได้เมืองกะเหรียงและละว้าที่ขึ้นกับเชียงใหม่คือเมืองอินทรีศรีและเมืองอุมลุก⁶⁶ นอกจากนี้ยังมีบันทึกเกี่ยวกับกลุ่มชนชาวกะเหรียงไว้ดังนี้⁶⁷

ปี พ.ศ. 2332	ปรากฏบันทึกกองสอดแนมให้ทัพไทยรบพม่าที่ ท่าดินแดง นั้นเป็นชาวกะเหรียงจากสังขละบุรี
ปี พ.ศ. 2365	ชาวกะเหรียงสังขละบุรีจำนวน 36 คน เข้าสู่รับไล่และสามารถจับกุมกองสอดแนมพม่าได้บริเวณชายแดน
ปี พ.ศ. 2369	คนกะเหรียงที่อาศัยอยู่ตามแนวตะเข็บชายแดนด้านตะวันตก ได้รับการมอบหมายจากพระเจ้ากรุงสยามให้ทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบสอดแนมและป้องกันเขตแดนไทยด้านที่ติดกับพม่าตั้งแต่จังหวัดตากจรดกาญจนบุรี
ปี พ.ศ. 2433	ชาวกะเหรียงคนแรกที่ได้รับการยอมรับให้ขึ้นปกครองสังขละบุรีคนแรกคือ "พระยาศรีสุวรรณคีรี"

ความสัมพันธ์ระหว่างชนชาวกะเหรียงกับคนไทยในยุคสยามประเทศนั้นมีความยาวนานและต่อเนื่องจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ได้ทรงประกาศว่า "พระองค์ท่านทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินของกะเหรียงด้วย"⁶⁸

บทบาทของชาวกะเหรียงในประวัติศาสตร์ชาติไทย โดยมีผู้นำชาวกะเหรียงที่มีอำนาจในการปกครองตนเองตามระบบกินเมืองนั้น กล่าวได้ว่าเป็นนโยบายในการจัดการปกครองหัวเมืองหน้าด่านตะวันตกในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และยกเลิกระบบดังกล่าวเมื่อปี พ.ศ. 2445 โดยการยุบหัวเมืองหน้าด่าน และผู้นำกะเหรียงได้ถูกกลืนเป็นขุนนางไทย โดยยังคงให้อำนาจการปกครองท้องถิ่นแก่ผู้นำคนเก่าตามระบบการปกครองแบบใหม่ ดังเช่นกรณีของพระศรีสุวรรณคีรี(ทะเจียงโปรย) ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายอำเภอคนแรกของอำเภอสังขละบุรี และในปัจจุบันยังปรากฏผู้นำส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดกาญจนบุรีหลายคน ก็ยังมีเชื้อสายกะเหรียง

⁶⁶ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทวัญวิมลคุณากร, *ไทยรบพม่า* (พระนคร: คลังวิทยา, 2501), หน้า 133-181.

⁶⁷ "พลิกแผ่นดินศักดิ์สิทธิ์คันทาพระฤาษี," *สยามอารยะ* 14 (กุมภาพันธ์ 2537): 30-36.

⁶⁸ สมภพ ลาชโรจน์, "กะเหรียงกับสภาพแวดล้อม," *สยามอารยะ* 14 (กุมภาพันธ์ 2537): 30.

3.2.3 กะเหรี่ยงในภาคตะวันตก: จังหวัดราชบุรี เพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์

ภาพที่ 22 ภาพถ่ายชาวกะเหรี่ยงในสมัยมณฑลราชบุรี พ.ศ.2468

แหล่งที่มา: สมุดราชบุรี(พระนคร: หนังสือพิมพ์ไทย, 2468), อ้างถึงใน สภาวัฒนธรรมกิ่งอำเภอบ้านคา, กะเหรี่ยงโพลงเขตวัฒนธรรมราชบุรี(ม.ป.ท.: ม.ป.ป.), หน้า 7.

ชาวกะเหรี่ยงในภาคตะวันตกตั้งถิ่นฐานกระจายตัวอยู่ตามแนวเทือกเขาตะนาวศรี ได้แก่จังหวัดอุทัยธานี ตาก กาญจนบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ จากหลักฐานในสมัยกรุงธนบุรีที่กล่าวถึงว่ามีชาวกะเหรี่ยงจำนวนหนึ่งอพยพเข้ามาในประเทศไทย ในพงศาวดารกรุงธนบุรีกล่าวถึงสภาพทางการเมืองพม่าใน พ.ศ. 2317 ว่า พม่าพยายามขยายอิทธิพลลงมาจากหัวเมืองมอญ มีการเกณฑ์ไพร่พลมอญเพื่อเตรียมกำลังสำหรับยกทัพมาตีไทย ชาวมอญที่ถูกพม่าเบียดเบียนจึงอพยพหนีมาทางเมืองกาญจนบุรีและเมืองตากเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์ในครั้งนั้นอาจมีผลให้กะเหรี่ยงไปที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในหัวเมืองมอญพากันอพยพหนีเข้ามาด้วย ในสมุดราชบุรี มีข้อมูลเกี่ยวกับการอพยพของกะเหรี่ยงเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีตอนหนึ่งดังนี้

“เกรียงเมื่อแรกจะเข้ามาอยู่ในอำเภอวังกะประเทศสยามนั้น เดิมตั้งบ้านเรือนอยู่เรียกว่าบ้านเมกะวะ แขวงเมืองมอระหม่าง สหภาพพม่า ได้ชักชวนพากันเข้ามาชั้นแรกประมาณ ๑๐๐ คนเศษ มาตั้งทำมาหากินอยู่ที่ห้วยช่องกะเลีย เรียกว่าบ้านทุฟองอยู่จนทุกวันนี้ ไม่มีชาติอื่นปน เข้ามากันเองโดยมิได้มีการบีบบังคับคดขี่จากประเทศใด ภายหลังก็มีพวกเกรียงบ้านเมกะวะนั่นเอง

พากันยกตามเข้ามาเสมอ เทียวแยกย้ายกันอยู่ตามหุบห้วยหุบเขา ไม่เคยถูก
เกณฑ์ในการสงคราม แรกเข้ามาจนทุกวันนี้ได้ประมาณ ๑๕๐ ปี⁶⁹

หลักฐานนี้ระบุถึงการอพยพของกะเหรี่ยงจากหัวเมืองมอญที่เข้ามาทางด้านเจดีย์สามองค์
และตั้งถิ่นฐานในเขตสังขละบุรี ตามข้อมูลนี้ ปีที่อพยพเข้ามาประมาณ พ.ศ.2317 - 2318 ในสมุดกาญจนบุรี
พ.ศ.2492 มีข้อมูลใกล้เคียงกับสมุดราชบุรี โดยกล่าวถึงการอพยพของกะเหรี่ยงจากพม่า แต่มีข้อมูลที่แตกต่าง
ออกไปในเรื่องสาเหตุของการเคลื่อนย้าย กล่าวคือ

“พวกกะเหรี่ยงที่อยู่ในท้องที่อำเภอนี้(สังขละบุรี) รกรากเดิมมีภูมิลำเนา
อยู่ทางหมู่บ้านแม่กะวะ เขตต์จังหวัดมะระแหม่ง พึ่งอพยพเข้ามาในเขตต์ไทย
เมื่อประมาณ ๑๐๐ ปีเศษมานี้ เนื่องจากทางหมู่บ้านเดิมได้เกิดโรคระบาด
ผู้คนเจ็บป่วยล้มตายกันมาก พวกที่เหลือตายจึงได้พากันอพยพหนีเข้ามาอยู่
ทางประเทศไทยที่บริเวณลำห้วยของกาเรีย เขตต์ตำบลหนองลู กิ่งอำเภอสังข
ละบุรี ชั้นเดิมอพยพเข้ามาอยู่ประมาณ ๑๐๐ คน ต่อมาเมื่อได้ตั้งหมู่บ้านและมี
ที่ทำกินเป็นปกติแล้ว ได้เห็นพื้นที่ดินทางเขตต์ไทยและทำเลที่ทำมาหากิน
อุดมสมบูรณ์กว่าทางประเทศพม่า จึงได้ชวนพวกพ้องเข้ามาตั้งหมู่บ้านและแยก
ย้ายกันทำมาหากินอยู่ตามลำห้วยและหุบเขาต่างๆมากขึ้น”⁷⁰

กล่าวได้ว่าชุมชนกะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรีปรากฏชัดเจนตั้งแต่ก่อนการสถาปนา
กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงในปี พ.ศ. 2325 ชุมชนที่มีความสำคัญมากคือเมืองศรีสวัสดิ์และท้องที่สังขละบุรี
กะเหรี่ยงในท้องที่ดังกล่าวอพยพมาจากพม่าภาคใต้หรือที่เรียกว่าหัวเมืองมอญหรือเมืองมะระแหม่ง

ส่วนชาวกะเหรี่ยงที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ผู้ที่ศึกษา
ประวัติศาสตร์กะเหรี่ยงในท้องถื่นสันนิษฐานว่าจะอพยพย้ายถิ่นฐานมาจากเมืองทวายในพม่า โดยเข้ามาทาง
ด่านบ้องตี้ ไทรโยค เพราะเมืองทวายติดต่อกับด่านบ้องตี้ ในขณะที่มะระแหม่งติดต่อกับด่านเจดีย์สามองค์
มากกว่า กะเหรี่ยงทวายที่เข้ามาทางด่านบ้องตี้แยกย้ายตั้งถิ่นฐานลงมาตามลำน้ำภาชี ในเขตจังหวัดราชบุรี เลย
ลงมาถึงอำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี จนถึงบ้านป่าละอู จังหวัดประจวบฯ และ
น่าจะเป็นกะเหรี่ยงคนละกลุ่มกับที่เข้ามาทางอำเภอสังขละบุรี ที่กล่าวถึงบ้านแม่กะวะ เขตต์เมืองมะระแหม่ง
ประเทศพม่าข้างต้น ผู้ศึกษาพบว่านอกเหนือจากสำเนียงภาษาของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และ
ประจวบฯจะมีความแตกต่างจากแถบกาญจนบุรี ยังมีความแตกต่างในเรื่องลายทอผ้า อีกทั้งพิธีผูกแขนเรียก
ขวัญของชาวกะเหรี่ยงราชบุรี เพชรบุรี และประจวบฯ นิยมผูกข้อมือด้วยด้ายแดง ในขณะที่จังหวัดตาก
และสังขละบุรี จ.กาญจนบุรี จะเป็นกลุ่มด้ายขาว ส่วนสุพรรณบุรีและอุทัยธานีจะเป็นกลุ่มด้ายเหลือง⁷¹

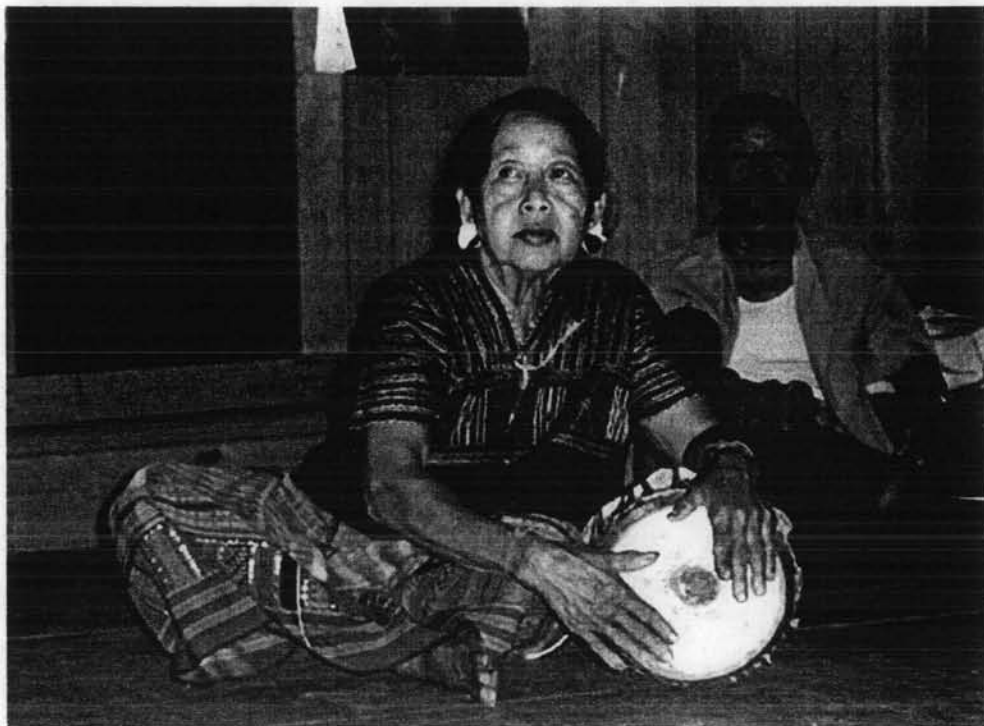
⁶⁹ มณฑล คงแถมทอง, “กะเหรี่ยงในกาญจนบุรี,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง 1(2542): หน้า 231.

⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 231.

⁷¹ สภาวัฒนธรรมกิ่งอำเภอบ้านคา, กะเหรี่ยงโพธิ์ทอง เขตต์วัฒนธรรมราชบุรี (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 2 - 5.

ปัจจุบันมีชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ตั้งถิ่นฐานหมู่บ้านอยู่ในพื้นที่ติดกับแนวเทือกเขาตะนาวศรี จากข้อมูล "ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง 20 จังหวัดในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2540" โดย กองส่งเสริมชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม(2541) ระบุถึงจำนวนประชากรชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย 20 จังหวัด มีจำนวน 438,131 คน และใน 3 จังหวัด ได้แก่ ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ มีชาวกะเหรี่ยงอยู่จำนวน 18,927 คน โดยตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ในพื้นที่แยกตามจังหวัดดังนี้

1. จังหวัดราชบุรี มีชาวกะเหรี่ยงที่สำรวจได้จำนวน 13,577 คน ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอปากท่อ ได้แก่ ตำบลยางหัก, อำเภอสวนผึ้ง ได้แก่ ต.สวนผึ้ง, ต.ตะนาวศรี, กิ่ง อ.บ้านคา ได้แก่ ต.บ้านบึง ต.บ้านคา
2. จังหวัดเพชรบุรี มีชาวกะเหรี่ยงที่สำรวจได้จำนวน 4,011 คน ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง ได้แก่ ต.ยางน้ำกลัดเหนือ และ ต.ยางน้ำกลัดใต้, อำเภอแก่งกระจาน ได้แก่ ต.สองพี่น้อง, ต.ป่าเต็ง และ ต.ห้วยแม่เพรียง
3. จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีชาวกะเหรี่ยงที่สำรวจได้จำนวน 1,339 คน ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอหัวหิน ได้แก่ ต.ห้วยสัตว์ใหญ่ และ ต.บึงนคร, อำเภอสามร้อยยอด ได้แก่ ต.ศาลาลัย

ภาพที่ 23 หญิงชาวกะเหรี่ยง หมู่บ้านสองพี่น้อง จ.เพชรบุรีในชุดเครื่องแต่งกายแบบดั้งเดิม(ถ่ายเมื่อ พ.ศ. 2548)

ภาพที่ 24 ชาวกะเหรี่ยงในชุดแบบดั้งเดิม บ.สองพี่น้อง จ.เพชรบุรี (พ.ศ.2549)

ภาพที่ 25 เครื่องแต่งกายแบบดั้งเดิมของหญิงกะเหรี่ยง (นางหอม ปลืดอก บ.ป่าละอู จ.ประจวบฯ)

ภาพที่ 26 เด็กกะเหรี่ยง
ในชุดเครื่องแต่งกาย
(พ.ศ.2549)

ภาพที่ 27 กะเหรี่ยงไป
สมัยมณฑลราชบุรี พ.ศ.2468
แหล่งที่มา: สมุคราชบุรี(2468), อ้างถึงใน
สภาวินิจฉัยกรมกึ่งอำเภอบ้านคา, กะเหรี่ยง
โพลงเขตวัฒนธรรมราชบุรี, หน้า 8.

3.3 วัฒนธรรม ประเพณี ของชาวกะเหรี่ยงไป

บทเนื้อหาว่าด้วยวัฒนธรรม ประเพณี ของชาวกะเหรี่ยงไปในวิทยานิพนธ์นี้ เป็นการรวบรวมวรรณกรรมที่กล่าวถึงวัฒนธรรมทั้งในระดับทั่วไปของชาวกะเหรี่ยงไป ในวรรณกรรมสำคัญ สุจริตลักษณ์ ตีผลดง และสรินยา คำเมือง, "สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงไป"(2539) และวัฒนธรรมในระดับท้องถิ่นภาคตะวันตกจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ ประสิทธิ์ อีรานันท์, "กะเหรี่ยงในเพชรบุรี"; ศิริศักดิ์ คุ่มรักษา และสุกัญญา ภัทรราชย์, กะเหรี่ยงในราชบุรี, ใน "สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง"(2542), ยนต์ ชุมจิต, "ประวัติศาสตร์เมืองราชบุรี"(2547), รวมถึงวรรณกรรมประเภทสารคดี สุตารา สุจฉายา, "ราชบุรี"(2541) และ "เพชรบุรี: เพื่อความเข้าใจในแผ่นดิน"(2547) และวรรณกรรมของ วุฒิ บุญเลิศ และคณะ, "เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด"(ม.ป.ป.) ในการศึกษาของกลุ่มวัฒนธรรมกะเหรี่ยง อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี โดยบทเนื้อหาแบ่งเป็นหมวดสำคัญดังนี้

- 3.3.1 ศาสนาและความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงไป
- 3.3.2 วัฒนธรรม ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การแต่งงาน และการตาย
- 3.3.3 กิจกรรมการผลิตเกษตรกรรมและประเพณีเกี่ยวเนื่อง

3.3.1 ศาสนาและความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงไป

ศาสนาของชาวกะเหรี่ยงไปในปัจจุบันมีทั้งกลุ่มที่นับถือศาสนาพุทธและกลุ่มที่นับถือศาสนาคริสต์ สุจริตลักษณ์ ตีผลดง และสรินยา คำเมือง กล่าวว่า "กะเหรี่ยงไปส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและนับถือผีไปด้วย และเหตุที่ชาวกะเหรี่ยงไปนับถือศาสนาพุทธก็ด้วยเพราะการนับถือศาสนาพุทธไม่ได้ขัดกับพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการนับถือผีและเชื่อว่าการรับนับถือพุทธศาสนาด้วยนั้น ไม่ทำให้ผีผู้สืบลายฝ่ายมารดาโกรธหรือไม่พอใจแต่การเข้านับถือคริสต์ศาสนาจะเป็นการตัดจากผีผู้สืบลายฝ่ายมารดา"⁷²

พุทธศาสนาของชาวกะเหรี่ยงไปเป็นพุทธนิกายเถรวาทที่ได้รับผ่านมอญ ในขณะที่ยังนับถือผีและอำนาจเหนือธรรมชาติไปด้วยพร้อมๆกัน ดังเช่นงานศึกษาชุมชนกะเหรี่ยงในป่าทุ่งใหญ่นเรศวรของปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี กล่าวว่า พุทธ ในแบบของกะเหรี่ยงเป็น "พุทธที่ผสมผสานกันระหว่างความเชื่อมั่นใน 3 ลักษณะ คือความเชื่อแบบดั้งเดิมในเรื่องผีและธรรมชาติ ความเชื่อในคำสอนของฤาษีและความเชื่อในพุทธศาสนา" และจากงานศึกษาชาวกะเหรี่ยงไปในภาคเหนือของ สมภพ ลาชโรจน์ กล่าวว่า "อิทธิพลของศาสนาพุทธในกะเหรี่ยง โดยเฉพาะพวกไปนั้นมีความหลายศตวรรษแล้วจากพวกมอญ แต่สำหรับในภาคเหนือ นั้น ศูนย์กลางหรือจุดรวมของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่แผ่กว้างออกไปคืออิทธิพลของครูบาศรีวิชัย"⁷³

⁷² สุจริตลักษณ์ ตีผลดง และสรินยา คำเมือง, สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงไป(กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยภาษา และวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล. 2540), หน้า 23.

⁷³ ปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี, ภูมิปัญญาในเขตอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์: ศึกษากรณีชุมชนกะเหรี่ยงในป่าทุ่งใหญ่นเรศวร (นนทบุรี: สำนักพิมพ์โลกตุลยาภาพ, 2539), หน้า 42 ; สมภพ ลาชโรจน์, ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงไป(สถาบันวิจัยชาวเขา, อดิสาเนา, 2525), หน้า 6, อ้างถึงใน สุจริตลักษณ์ ตีผลดง และสรินยา คำเมือง, สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงไป, หน้า 23.

การนับถือผีและอำนาจเหนือธรรมชาติของชาวกะเหรี่ยงไปนั้นมีทั้งอยู่ในลักษณะของผีเจ้าที่ต่างๆ เช่นผีน้ำ ผีดิน และผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษฝ่ายมารดา, กะเหรี่ยงไปยังมีความเชื่อในเรื่องขวัญและเชื่อเรื่องการเสียดายและการทำนาย ฯลฯ ความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติจึงปรากฏอยู่ในพิธีกรรมต่างๆ ของชีวิตประจำวัน ทั้งในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกิด การแต่งงานและการตาย รวมทั้งพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเกษตรกรรมในทุกช่วงของการผลิต ในรายละเอียดดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องผี

ความเชื่อดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงไปนั้นเชื่อว่ามีพระเจ้าสร้างโลก และมีผีประจำอยู่ในป่า ในไร่ ในน้ำ ในภูเขา ในหมู่บ้าน มีผีเจ้าที่ ผีเรือน ฯลฯ ดังนั้นชีวิตชาวกะเหรี่ยงไปจึงอยู่กับพิธีกรรมการเซ่นไหว้ผีทั้งหมดเหล่านี้ เพื่อผีจะได้ไม่ทำร้ายให้เจ็บป่วยและจะได้คุ้มครองให้มีชีวิตที่ดี ผีในความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงไป มีดังนี้

ผีเจ้าที่ หรือผีเจ้าของน้ำ เจ้าของที่ดิน เป็นผีที่สำคัญของชาวกะเหรี่ยงไป เพราะเชื่อว่า ผีดิน ผีน้ำ ป่าเขาที่อาศัยนั้นมี "เจ้าของ" ดังนั้นจะต้องมีการประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อจะต้องทำกิจกรรมใดๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับพื้นดิน ไม่ว่าจะเป็นการตั้งบ้านเรือน การตั้งยุ้งฉาง รวมถึงพิธีกรรมต่างๆ โดยเฉพาะพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกษตรจะต้องมีการจัดกันจนครบรอบวงจรการเพาะปลูก นั่นคือนับตั้งแต่การเลือกพื้นที่ทำไร่ จะมีการทำพิธีขออนุญาตเมื่อเลือกพื้นที่ ทำพิธีบอกกล่าวเมื่อเริ่มพื้นที่ ไร่ ทำพิธีกรรมเมื่อเริ่มเพาะปลูกข้าว ทำพิธีเลี้ยงผีต่างๆ ประจำไร่ เมื่อต้นข้าวเริ่มเติบโตขึ้น ซึ่งเป็นทั้งการเซ่นไหว้ผีเจ้าที่และผีอื่นๆ ที่อาจจะเดินทางผ่านมา ทำพิธีกรรมรับขวัญข้าวเมื่อต้นข้าวตรวง ทั้งนี้เพราะชาวกะเหรี่ยงไปมีความเชื่อเรื่องแม่มโสรพเหมือนคนไทย ทำพิธีกรรมเมื่อมีการเก็บเกี่ยวข้าว เมื่อนวดข้าว เมื่อนำข้าวขึ้นยุ้งฉาง ในหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงไปทางภาคตะวันตกนั้นจะมีพิธีทำบุญข้าวใหม่ซึ่งจัดเป็นพิธีกรรมใหญ่ทั้งหมู่บ้านเพื่อขอบคุณแม่มโสรพและเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่สิ่งทีเสียชีวิตไปในการเผาไร่ปลูกข้าว ทั้งยังถือได้ว่าเป็นการถวายข้าวใหม่แก่พระพุทธรูปอีกด้วย พิธีกรรมในการเลี้ยงผีใหญ่ๆ ที่ยังคงปฏิบัติกันเป็นประจำทั้งหมู่บ้าน คือการเลี้ยงผีในเดือน 5 (เดือนเมษายน) และเดือน 9 (เดือนสิงหาคม) บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ กล่าวถึงผีในลักษณะเดียวกับผีเจ้าที่ในหมู่บ้านคือ ผีบ้านหรือผีประจำหมู่บ้าน ซึ่งจะมีศาลผีหมู่บ้านอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ท้ายหมู่บ้าน พิธีกรรมต่างๆ จะมีหมอมผีเป็นผู้นำ⁷⁴

ผีเรือน คือผีที่ทำหน้าที่คุ้มครองดูแลคอยปกป้องรักษาผู้คนภายในบ้านเรือน ซึ่งแต่ละสายสกุลจะต้องทำพิธีเซ่นไหว้ต่อผีฝ่ายมารดา(เพราะชาวกะเหรี่ยงจะนับถือผีฝ่ายมารดา "Matrilineage") โดยผู้นำอาวุโสฝ่ายหญิงผู้สืบสายมารดาจะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมนี้ พิธีกรรมนี้จะจัดขึ้นเมื่อสมาชิกของกลุ่มสายฝ่ายมารดาเดียวกันเจ็บป่วยและสมาชิกทุกคนของสายสกุลจะต้องมาร่วมพิธีนี้

⁷⁴ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, ชาวเขาในไทย, หน้า 82.

2. ความเชื่อเรื่องขวัญ

ชาวกะเหรี่ยงไปเชื่อกันว่าขวัญมีอยู่คู่กับตัวคนตั้งแต่เกิด ถ้าขวัญอยู่กับตัวก็เป็นสิริมงคล กะเหรี่ยงทางภาคเหนือเชื่อว่า ในตัวคนแต่ละคนมีขวัญ 37 ขวัญ ส่วนชาวกะเหรี่ยงในภูมิภาคตะวันตก กลุ่มราชบุรี เพชรบุรี และประจวบฯ เชื่อว่ามีเพียง 7 ขวัญ ขวัญนั้นจะชอบออกท่องเที่ยวไปในที่ต่างๆ และอาจถูกผีสาขจับหรือบางครั้งถ้าเกิดตกตกใจขวัญกระเจิงหนีหายไป เจ้าตัวอาจจะเจ็บป่วยถึงแก่ชีวิตได้ ผู้เฒ่าผู้แก่หรือหมอผีจึงต้องทำพิธีเรียกขวัญของผู้นั้นกลับคืนมา การจัดพิธีเรียกขวัญมีทั้งโอกาสที่เป็นเฉพาะตัวเช่นเวลาที่เจ็บป่วยมีเคราะห์และโอกาสที่เป็นส่วนรวมของสังคม ซึ่งกำหนดทำร่วมกันในรอบปี ในกลุ่มกะเหรี่ยงไปจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบฯ เรียกพิธีดังกล่าวว่า "อั้งหมี่ต่อง" (แปลว่า "กินข้าวห่อ") หรือประเพณีกินข้าวห่อ ชาวกะเหรี่ยง หรือความหมายทางพิธีกรรมก็คือ ประเพณีผูกแขนเรียกขวัญของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งจะจัดขึ้นในเดือน 9 หรือภาษากะเหรี่ยงเรียกเดือนดังกล่าวว่า "หล่าคอก*" (คือช่วงเวลาที่คาบเกี่ยวระหว่างปลายเดือนกรกฎาคมจนถึงต้นเดือนสิงหาคม) ของทุกปี

3. ความเชื่อเรื่องความฝันและคำทำนาย⁷⁵

ชาวกะเหรี่ยงไปเชื่อเรื่องความฝันและคำทำนาย เช่นเมื่อทำพิธีเช่นไหว้อธิษฐานเลือกพื้นที่ทำไร่หรือเลือกพื้นที่ปลูกบ้านแล้วเกิดฝันไม่ดี ก็จะต้องขยับพื้นที่การทำไร่หรือการปลูกบ้านไปจากที่เดิม การทำนายและเสี่ยงทายก็เป็นสิ่งที่ชาวกะเหรี่ยงไปยังมีความเชื่อถืออยู่ เช่น ถ้าเลือกพื้นที่ไว้แล้ว บังเอิญมีสัตว์ร้ายเดินผ่านเข้าไปในพื้นที่ ก็จะต้องย้ายพื้นที่ทำไร่ใหม่ หรือเมื่อไปพื้นที่ไร่ หากเจอ งู ผี เต่า ก็จะไม่ทำอะไรต่อไป จะกลับบ้านแล้วจึงไปทำไร่ในวันรุ่งขึ้น ถ้ามีโรคภัยไข้เจ็บ หรือเหตุร้ายๆเกิดขึ้นซ้ำซากในหมู่บ้าน เมื่อตรวจสอบแล้วหาสาเหตุไม่ได้ ก็เชื่อว่าจะมีการประพาศติมิดจารีตของสาวกในหมู่บ้าน จะมีการจัดพิธีเสี่ยงทายหาผู้กระทำผิด โดยให้สาวกนำข้าวต้มมัดมาต้มลงพร้อมๆกัน ข้าวต้มของผู้ใดไม่สุกก็หมายความว่าสาวผู้นั้นคือผู้กระทำผิดจารีตของหมู่บ้านเช่น มีการได้เสียกับชายหนุ่มก่อนแต่งงาน เป็นต้น

4. สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้านของบ้านชาวกะเหรี่ยงในภูมิภาคตะวันตกจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ในวรรณกรรมของ ประสิทธิ์ อีรานันท์, กะเหรี่ยงในเพชรบุรี, ใน "สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง"(2542) กล่าวว่า โดยปกติบ้านกะเหรี่ยงมักจะสร้างศาลาไว้ 1 หลัง แล้วปลูกต้นโพธิ์ไว้ประจำ พร้อมทั้งจัดหาพระพุทธรูปมาไว้บูชาเป็นประจำ บางที่ก่อเจดีย์ไว้อีก 1 องค์ แล้วตั้งเสาใหญ่เรียกว่า "เสาหงส์"

* "หล่าคอก" - หล่า แปลว่า เดือน, คอก แปลว่า ตะกวด หล่าคอกจึงแปลว่าเดือนตะกวด หมายความว่า หล่าคอกเป็นเดือนที่ตะกวดซึ่งเป็นสัตว์เลื้อยคลาน มีลักษณะคล้ายกับตัวเหี้ย ตะกวดชอบอาศัยอยู่ในจอมปลวกและโพรงไม้ ตะกวดจะเริ่มจำศีลตามโพรงไม้ จะไม่ค่อยออกมาหาอาหาร เนื่องจากเป็นฤดูฝน ฝนตกชุก(ฤดูม บุญเลิศ และคณะ, ม.ป.ป.: หน้า 58) ซึ่งเดือนแก่ ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าเป็นเดือนที่มีผีออกมาจับขวัญกิน หรืออีกความหมายหนึ่งเป็นเดือนที่มีฝนตกชุก และมีไข้ป่าอยู่เป็นประจำ รวมถึงเป็นช่วงเวลาที่ย่างเว้นจากการร่างานหนักในวิถีชีวิตเกษตรกรรม รอข้าวเบาออกรวง และพืชระยะสั้นออกผล ออกดอกให้เก็บเกี่ยว พิธีอั้งหมี่ต่องจึงเป็นเสมือนพิธีกรรมเพื่อเรียกขวัญ กำลั้งใจให้กลับคืนมาสูตน และเครือญาติทุกคนในทุกๆปี

⁷⁵ สุจริตลักษณ์ ตีมตุง และสรินยา คำเมือง, สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงไป, หน้า 24-25.

ไว้ 1 เสา เสาที่สูงประมาณ 4 วา มีไม้จริงแกะสลักเป็นตัวหงส์เกาะอยู่บนยอดเสาย่านกลางแห่งนี้บางครั้งอาจใช้เป็นที่นั่งประชุม จะมีงานประจำปี คือ งานเวียนศาลา เช่นที่หมู่บ้านสองพี่น้อง ต.สองพี่น้อง อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี จะมีพิธีกรรมเกี่ยวกับสถานที่ศาลากลางบ้านอยู่ 2 ครั้งด้วยกันคือ 15 ค่ำเดือน 5 (ช่วงเดือนเมษายน ซึ่งก็คือช่วงงาน มหาสงกรานต์ของไทยเราเอง) ในพิธีกรรมเป็นการสงฆ์พระพุทธรูปในศาลา และสงฆ์กับต้นโพธิ์ ต้นไม้ใหญ่ประจำหมู่บ้าน) และอีกครั้งหนึ่งจัดขึ้นในช่วง 15 ค่ำเดือน 11 (เดือนตุลาคม) จะประกอบพิธีเดินเวียนศาลา ,กราบไหว้พระพุทธรูป และทำเสาทรงประดับดอกไม้ใหม่ของทุกปี โดยชาวบ้านจะร่วมกันทำกันทำก่อนวันงานพิธี และ วุฒิ บุญเลิศ และคณะ ได้กล่าวถึง “เสาทรง” ของกะเหรี่ยงสวนผึ้ง จ.ราชบุรี ว่าในหมู่บ้านเก่าดั้งเดิมของกะเหรี่ยงจะมีพื้นที่ที่เข้าร่วมกันเพื่อพิธีทางศาสนาพุทธ พื้นที่ทางศาสนาจะตั้งอยู่ทางตะวันออกหรือทางทิศเหนือของหมู่บ้าน เช่นที่ วัดบ้านป้อ หมู่ที่ 1 ต. สวนผึ้ง ในพื้นที่ดังกล่าวจะประกอบด้วยศาลากลางบ้าน หรือที่พักสงฆ์, เจดีย์ทราย(ภาษากะเหรี่ยงเรียก “กล่อง”), เสาทรง (เชิงมองเท็ง), ต้นลั่นทม เรียกว่า โพ่ จ่อง ป่า(ดอกจำปา), เจดีย์ทรายและเสาทรงจะเป็นสิ่งคู่กันในพื้นที่ทางพุทธศาสนา ในอดีตที่บนยอดเสาทรงที่ทำจากโลหะยื่นกางปีกหันหน้าไปทางทิศเหนือ ที่จอยปากมีกระดิ่งเล็กๆห้อยอยู่⁷⁶

ภาพที่ 28 แสดงบริเวณลานศาลากะเหรี่ยง บ.สองพี่น้อง อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี ศาลากะเหรี่ยงถือเป็นสถานที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงในแต่ละหมู่บ้าน (ถ่ายเมื่อ พ.ศ. 2548)

5. ประเพณีอื่นๆ

ชาวกะเหรี่ยงในภูมิภาคตะวันตกจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี ยังมีความเชื่อ และประเพณีอื่นๆที่สำคัญได้แก่ งานประเพณีทำบุญร่วมกัน และสงฆ์หลวงพ่อนวมที่วัดแจ้งเจริญ ตำบลจอมประทัด อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี ในช่วง 15 ค่ำเดือน 5 ของทุกปี, ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาต้นไม้ใหญ่, ความเชื่อเกี่ยวกับพระน้ำมัน หรือเรียกว่า “ไฉ่ย ชู”, ความเชื่อเกี่ยวกับการอบน้ำมัน รวมถึงความเชื่อเกี่ยวกับคาถาอาคม*

⁷⁶ วุฒิ บุญเลิศ และคณะ, เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด, หน้า 63.

* ดูเพิ่มเติมใน ยนต์ ชุมจิต, ประวัติศาสตร์เมืองราชบุรี(2547); วุฒิ บุญเลิศ และคณะ, เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด, (ม.ป.ป.)

3.3.2 วัฒนธรรมประเพณีว่าด้วยการเกิด การแต่งงาน และการตาย

ในการกล่าวถึงวัฒนธรรม ประเพณีว่าด้วยการเกิด การแต่งงานและการตายของชาวกะเหรี่ยงไปในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จะกล่าวในประเด็นอันเกี่ยวข้องกับเรือนเป็นสำคัญ จะละในส่วนของการรายละเอียดในพิธีกรรมลงไป(โดยอ่านเพิ่มเติมได้จากวรรณกรรม สุจริตลักษณ์ ดีผดุง และสรินยา คำเมือง, "สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงไป"(2539) และ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ. "ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง"(2518) ในส่วนนี้ของวิทยานิพนธ์เป็นเพียงคัดสรรในประเด็นความสัมพันธ์และบทบาทของเรือนและองค์ประกอบกับวัฒนธรรมประเพณีว่าด้วยการเกิด การแต่งงานและการตายเท่านั้น

กิจกรรมและพิธีกรรมว่าด้วยการเกิด การแต่งงานและการตายของชาวกะเหรี่ยงไปแบบดั้งเดิมที่มีการศึกษาและบันทึกไว้ในวรรณกรรมต่าง ๆ นั้น โดยส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ถือปฏิบัติกันอยู่ในตัวเรือน ดังนี้

การเกิด

การทำคลอดของชาวกะเหรี่ยงไปจะทำกันอยู่ภายในตัวเรือน มักใช้หมอต้าแยเป็นผู้ทำคลอดให้สามีจะตั้งอยู่กับเรือนในเวลาทำคลอด และจะมีหน้าที่ห่อสายสะดือและรกหลังทำคลอดใส่กระบอกไม้ไผ่ และนำไปแขวนไว้ที่กิ่งไม้ในป่าใกล้หมู่บ้าน หรือฝังลงดินก็ได้(กะเหรี่ยงไปสวนผึ้ง จ.ราชบุรีจะนำไปฝังตอนเช้ามีดของวันรุ่งขึ้นทันที ส่วนมากจะนำไปฝังไว้ใต้บันไดบ้าน เพราะเชื่อว่าจะทำให้เด็กนั้นเป็นคนเลี้ยงง่าย)

เรือนใดที่กำลังมีการคลอดลูก ถือเป็นจารีตว่าห้ามไม่ให้ผู้ชายเข้าไปในตัวเรือนเป็นอันขาด ผู้เป็นสามีจะต้องคอยดูแลตัดไฟ ต้มน้ำอยู่นอกห้อง และจะต้องคอยจัดเตรียมหาเชือกผูกกับชื่อเรือนเพื่อให้ภรรยาจับเชือกขณะคลอด

แต่ถ้าหากสามีไม่อยู่กับเรือนในขณะที่ภรรยาคลอด เมื่อกลับมาถึงเรือนจะขึ้นไปบนเรือนไม่ได้ และถ้าภรรยาคลอดลูกเป็นผู้ชาย สามีจะต้องขึ้นเรือนทางเสาของชานเรือนและเอาน้ำรด หากคลอดลูกเป็นหญิง สามีของหญิงกะเหรี่ยงไป สวนผึ้ง จ.ราชบุรี จะต้องตะแคงบันไดเรือนแล้วจึงเดินขึ้นเรือน และถ้าขณะที่ภรรยาคลอดลูกคนแรก สามีจะต้องนั่งเฝ้าใกล้ๆอยู่กับเรือนเป็นเวลา 3 วัน อาจทำงานจักสานอะไรก็ได้ แต่ห้ามนอน เพราะเชื่อว่าถ้าสามีนอนลูกจะชี่เกียจ ส่วนหญิงที่คลอดบุตรใหม่ จะต้องอยู่ไฟประมาณ 3-5 วัน

ประเพณีย่องสาวและการแต่งงาน

ประเพณีย่องสาวก็คือการไปเกี้ยวสาว การย่องสาวจะมีสองรอบคือรอบค้ำกับรอบดึก รอบค้ำได้แก่เมื่อสาวเสร็จภารกิจประจำวันแล้ว จะมัดแป้งแต่งตัวหิวมอย่างสวยงามแต่งกายชุดกะเหรี่ยง เตรียมหมากพลู ยาสูบ ไว้ให้พร้อม จุดได้หรือตะเกียงนั่งทำงานเบาๆ เช่น เย็บผ้า เก็บเมล็ดละหุ่งหรือปั่นฝ้าย ฝ้ายนุ่มๆ ทั้งหลายก็เดินร้องเพลง ส่วนมากมักจะเป็นเพลงลูกทุ่งไทย นับว่าเพื่อความเพลิดเพลิน และใช้เสียงเป็นเพื่อนระหว่างเดินทางมาบ้านสาว รอบค้ำก็พูดคุยหยอกล้อกันผิวเผิน ไม่จริงจังเท่าไรนัก ส่วนรอบดึก ช่วงที่ทุกคนในบ้านหลับกันหมดแล้ว นุ่มที่หมายปองสาวคนใดคนหนึ่งก็จะย่องขึ้นบ้านนั้น แล้วเข้าไปหาสาวซึ่งหลับอยู่โดยจะปลุกให้ตื่น เมื่อสาวตื่นก็จะจุดไฟส่องหน้านุ่ม ถ้าเป็นชายที่เธอรักชอบอยู่ข้างก็จะ "กระซิบ" คุยกันด้วยภาษารักทักๆไป แต่ถ้าเป็นชายที่เธอไม่ชอบ ก็จะทำให้โอกาสพูดคุยพอไม่ให้เสียมารยาท แล้วจะเชิญให้กลับ ถ้ายัง

ติดออก เธอจะแกลังส่งเสียงหรือจุดตะเกียงเพื่อให้คนในบ้านตื่น (ปัจจุบันนี้กะเหรี่ยงในจังหวัดเพชรบุรีไม่มีการย่องสาวกันแล้ว แต่มีการสูขอแต่งงานกันเหมือนคนไทยส่วนมาก)

การแต่งงาน - เมื่อฝ่ายชายฝ่ายหญิงชอบพอกันแล้ว อาจอยู่ด้วยกันเฉยๆ ตั้งแต่คืนย่องสาวนั้นก็ ได้ หรือจะมีการจัดแต่งงานเป็นงานพิธีก็ได้ ถ้าจะมีการแต่งงานก็เริ่มตั้งแต่ผู้ใหญ่ฝ่ายชายไปบอกผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงนัดวันกำหนดแต่งงาน โดยปกติไม่มีการหมั้น เมื่อถึงวันแต่งงาน ฝ่ายชายพร้อมด้วยญาติพี่น้องและเพื่อนๆ ก็พากันไปบ้านฝ่ายหญิง สมัยก่อนเมื่อขบวนเจ้าบ่าวไปถึงบ้านเจ้าสาว เจ้าบ่าวต้องขึ้นเรือหลังคาบ้านเจ้าสาว ออกให้หมดขณะมีพิธีแต่งงาน ปัจจุบันนี้นิยมเรือเป็นธรรมเนียมแต่เพียงตัวเดียว (บ้านโดยมากมุงด้วยหญ้าคาเป็นตับๆ) การเรือหลังคานี้ เมื่อเรือแล้วเจ้าบ่าวต้องจัดการมุงให้ใหม่ให้เสร็จเรียบร้อยในวันนั้นด้วย ส่วนเหตุผลยังไม่ทราบที่มาโดยแน่ชัด อาจเป็นการแสดงถึงสมรรถภาพอันเข้มแข็งของเจ้าบ่าวก็อาจเป็นได้ ส่วนเครื่องใช้ต่างๆ ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงต่างร่วมกันจัดหาตามข้อตกลงกันว่าฝ่ายใดจะเตรียมสิ่งใด เมื่อได้ฤกษ์งามยามดีตามพิธี ฝ่ายชายก็ให้เงินตามที่ตกลงไว้ อาจเป็น 1 ตำลึงหรือ 4 ตำลึงก็ได้ ต่อจากนั้นผู้ใหญ่ก็มานั่งเป็นแถวๆ คู่บ่าวสาวก็จะถือขันน้ำมันมาประพรมหลังเท้าญาติผู้ใหญ่ทุกคน แล้วญาติผู้ใหญ่ก็จะให้ศีลให้พร ถ้าเป็นพิธีใหญ่ก็อาจมีการเลี้ยงอาหารและรื่นเริงกันอีก อาจมีการพาคู่บ่าวสาวไปไหว้พระพุทธรูปและเจดีย์อันถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน เมื่อเสร็จพิธีแล้วเจ้าบ่าวก็อยู่บ้านเจ้าสาว ซึ่งต่อไปก็มีการออกเหย้าออกเรือนใหม่ตามความสามารถ

การตาย

พิธีกรรมว่าด้วยการตายของชาวกะเหรี่ยงไปแบบดั้งเดิมก็ถือเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติอยู่กับเรือน กล่าวคือเมื่อมีคนตาย ชาวกะเหรี่ยงไปจะนำผ้าห่มที่ทอจากฝ้ายมาห่มให้กับผู้ตาย จากนั้นจึงห่อศพด้วยเสื่อลำแพน โดยจะนำศพไปวางไว้บนร้านกลางลานบ้าน และโดยปกติจะเก็บศพไว้ประมาณ 2-3 วัน ถ้ามีฐานะก็อาจจะเก็บศพไว้ถึง 5 วัน

ตลอดกลางคืนพวกหนุ่มสาวจะมาจับกลุ่มร้องเพลงโต้ตอบกัน โดยต่างฝ่ายต่างจับเป็นวงรอบผู้ตาย และเดินวนรอบศพที่วางอยู่บนแคร่ตลอดคืน ตอนหัวค่ำอาจเป็นการร้องเพลงของหนุ่มสาวที่ออกเรือนแล้ว มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบอกทางให้ผู้ตายไปดีมีสุข ตกดึกจะเป็นการร้องเพลงของหนุ่มสาวจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกะเหรี่ยง ความรักฉันหนุ่มสาว การเกี่ยวพาราสีกัน นับเป็นโอกาสสำคัญที่คนหนุ่มสาวจะได้พบปะพูดคุยกันอย่างใกล้ชิด

หลังจากนั้นจะมีพิธีฝังศพ โดยจะเคลื่อนนำศพจากเรือนไปฝัง การนำศพลงจากเรือนจะเอาทางด้านเท้าไปก่อนและนำไปฝังในป่า โดยหันศีรษะของผู้ตายไปทางทิศตะวันตก

3.3.3 กิจกรรมการผลิตเกษตรกรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมที่กล่าวถึงวิถีชีวิตการทำมาหากินของชาวกะเหรี่ยงโป⁷⁷ กล่าวว่าชาวกะเหรี่ยงโปดำรงชีพด้วยการปลูกข้าวไร่ หรือทำไร่ข้าว(หมาเช็ก*) โดยจะทำสวนผักและผลไม้ไปด้วย การทำไร่ของชาวกะเหรี่ยงโปจัดเป็นการทำไร่แบบหมุนเวียน(Swidden Agriculture) คือทำไร่ครั้งหนึ่งแล้ว ก็ทิ้งพื้นที่พักไว้ให้ฟื้นคืนพันธุ์ โดยประมาณ 5-7 ปี แล้วจึงกลับมาทำในที่เดิมอีกครั้งหนึ่ง การปลูกข้าวไร่จะเริ่มกิจกรรมการผลิตตั้งแต่การเลือกพื้นที่ในการทำไร่ ไปจนถึงนวดข้าวแล้วนำข้าวขึ้นยุ้ง เป็นการปลูกข้าวที่อาศัยน้ำฝนในรอบปี ดังนั้นกิจกรรมการดำรงชีวิตของชาวกะเหรี่ยงโปจึงอยู่ภายใต้อิทธิพลของการเริ่มต้นและสิ้นสุดของมรสุมเป็นสำคัญ วุฒิ บุญเลิศ และคณะ กล่าวว่า กิจกรรมการผลิตข้าวไร่ของชาวกะเหรี่ยงโปสวนฝั่ง จังหวัดราชบุรี จะเริ่มขึ้นในราวต้นเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี(ช่วงเวลาใกล้เคียงกันกับการเริ่มปลูกข้าวไร่ของกะเหรี่ยงโปในภูมิภาคเหนือในงานศึกษาของ Rashid Razha, Mold (1975) ที่อ้างงานศึกษาของ Peter Hinton(1970) ในงานศึกษาการทำไร่หมุนเวียนของกะเหรี่ยงโป แม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ สุจริตลักษณ์ ตีผลดง ,สรินยา คำเมือง กล่าวว่า ในช่วงเวลาต้นเดือนกุมภาพันธ์นี้ชาวกะเหรี่ยงโปจะเริ่มพิจารณาพื้นที่ที่จะโค่นถางทำไร่ ทั้งนี้หมายถึง พื้นที่ที่เคยทำการเพาะปลูกอยู่เดิมและพื้นที่ใหม่ด้วย พิธีกรรมเกี่ยวเนื่องในขั้นแรกเป็นเพียงขออนุญาตโดยบอกกล่าวกับเจ้าที่หรือที่เรียกว่า "ซ่งทะริย" หรือแม่พระธรณี ก่อนที่จะตัดสินใจพื้นที่ (เพราะชาวกะเหรี่ยงแต่เดิมเชื่อว่าผืนดินไม่มีใครเป็นเจ้าของครอบครอง มีแต่ ซ่งทะริย แต่เพียงผู้เดียวที่เป็นเจ้าของแผ่นดิน) พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำไร่ข้าวคือบริเวณที่เป็นป่าไผ่รวก(ว่าบ่างกล้า) เนื่องจากบริเวณป่าไผ่ เป็นบริเวณที่เนื้อดินมีความอุดมสมบูรณ์ง่ายและสะดวกในการตัดฟัน การจุดเผาก็ง่าย อีกทั้งป่าไผ่ก็ฟื้นตัวกลับมาสู่สภาพเดิมได้รวดเร็ว จะหลีกเลี่ยงบริเวณที่มีต้นไม้ใหญ่ เช่น ไม้ตะเคียน ไม้แดง การเลือกพื้นที่ในการทำไร่ของชาวกะเหรี่ยงโปยังพิจารณาจากเสียงร้องทักของสัตว์ และความเชื่อจากความฝันต่างๆ รวมถึงการเสี่ยงทายทำนายต่อผลผลิตในปีที่จะมาถึง**

⁷⁷ ดูเพิ่มเติมใน สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิรูปการจิตวิทยาแห่งชาติ, ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง(2518); สุจริตลักษณ์ ตีผลดง และสรินยา คำเมือง, สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโป(2539: 19); วุฒิ บุญเลิศ และคณะ, เมื่อกะเหรี่ยงสวนฝั่งลุกขึ้นพูด(ม.ป.ป.: 47-51); Rashid Razha, Mold, Karen swiddening techniques(1975)

* ชาวกะเหรี่ยงโปมีคำเรียกในการทำข้าวไร่ และเรียกการทำนาแตกต่างกัน การทำข้าวไร่ ภาษากะเหรี่ยงโปเรียก "หมาเช็ก" ในขณะที่การทำนา ภาษากะเหรี่ยงโปจะเรียก "หมาไชย"

** ก่อนที่จะตัดสินใจเลือกพื้นที่ทำไร่ คนทำไร่จะเดินสำรวจสถานที่ ถ้าพบเห็นสัตว์ เช่น เก้ง หรือได้ยินเสียงงักร้องทัก หูซ่าง หรือนกขุนแผนงักร้องทัก หรือมีรูตุ่นจำนวนมาก ก็จะไม่เลือกสถานที่นั้น หลังจากที่ได้สถานที่ตามที่ต้องการแล้ว ก็จะกลับบ้านในคืนนั้นถ้าฝันว่าได้พบสัตว์ใหญ่ เช่น ช้าง วัว ควาย หรือฝันเห็นเทวดา พระอินทร์ก็ดี แต่ถ้าฝันเห็นไฟไหม้ ด้ามขวานหัก หรือทะเลาะกับเพื่อนบ้าน ก็จะตัดสินใจไม่เลือกสถานที่แห่งนั้น ดงหาที่ใหม่ในการเลือกที่ทำไร่เน้นห้ามมิให้พี่น้องทำไร่คนละฟากลำห้วย ถือว่าเป็นข้อห้ามที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพราะจะทำให้ผีน้ำไม่พอใจ พี่น้องจะทะเลาะแตกแยกกัน หรือจะไม่ไปพื้นที่ระหว่างไร่ของคนอื่นที่ไม่ได้เป็นเครือญาติกัน และก่อนที่จะตัดสินใจพื้นที่ไร่เจ้าของไร่จะทำการเสี่ยงทายเพื่อจะดูว่าการทำไร่ในปีนั้นที่ฝันนี้จะได้ผลหรือไม่ พิธีดังกล่าวเป็นการบอกให้เจ้าที่หรือ ซ่งทะริย ได้รับรู้เป็นการขออนุญาตจากแม่พระธรณีเริ่มด้วยเจ้าของไร่จะเอาไม้ที่มีความยาวประมาณ 1 วา แล้วก็ตั้งอธิษฐานขอเจ้าที่และทำการเสี่ยงทาย จากนั้นก็จะฟาดไม้ลงไปยังพื้นดินจำนวน 3 ครั้ง และสังเกตว่าไม้ท่อนนั้นได้ยาวกว่าเดิมหรือไม่ ถ้าไม้สั้นยาวกว่าเดิมก็เป็นที่พอใจแสดงว่าการทำไร่ปีนี้ดี แต่ถ้าไม้สั้นหดสั้นกว่าเดิมแสดงว่าทำไร่ปีนี้จะได้ข้าวไม่ดี ดงหาที่ใหม่อีก (วุฒิ บุญเลิศ และคณะ, ม.ป.ป.: 47-48)

เมื่อเลือกพื้นที่ที่จะทำไร่ได้แล้ว ก็จะเริ่มทำการฟันไร่ (มิเช็ก) โค่นถางป่า โดยวิธีการโค่นต้นไม้ให้เหลือไว้แต่ตอ ไม่ตัดถึงโคนต้น เพื่อที่จะให้ตอไม้เหล่านั้นแตกหน่อ เติบโตเป็นต้นไม้ใหม่ในช่วงเวลาที่ปล่อยให้พื้นดินฟื้นตัว ถ้าต้นไม้ใหญ่ที่อยู่บริเวณชายขอบไร่จะถูกริดกิ่งก้านเพื่อไม่ให้บังแดดที่จะส่องลงมายังต้นข้าว กิ่งก้านต้นไม้ที่ถูกโค่นถางจะถูกจัดวางเรียงเพื่อตากให้แห้งด้วยแสงแดดในเดือนมีนาคม เพราะช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน อากาศจะร้อนและแห้งแล้ง ทำให้ต้นไม้ใบหญ้าที่โค่นถางแห้งหรือบ่งง่ายต่อการเผาไหม้ให้ได้ผลดี เนื่องจากเก๋าด่านจากการเผาไหม้จะเป็นธาตุอาหารอย่างดีสำหรับพืชที่จะปลูกในไร่ และชาวกะเหรี่ยงถือว่าการกระจายของชั้นขี้เถ้าอย่างสม่ำเสมอเป็นปัจจัยของความอุดมสมบูรณ์ (ขั้นตอนนี้สิ่งที่ชาวกะเหรี่ยงวิตกกังวลคือถ้ามีฝนหลงฤดู ตกลงมาในช่วงนี้ เพราะจะทำให้การเผาไร่เป็นอุปสรรคและการตากไร่จะใช้เวลาโดยประมาณ 3-4 สัปดาห์)

เมื่อต้นไม้ใบหญ้าถูกตัดโค่นถาง และถูกตากจนแห้งก็จะเริ่มกิจกรรมการเผาไร่ (ซ้อกเช็ก) มีการเตรียมแนวกันไฟตามชายขอบไร่ เพื่อไม่ให้ไฟลามออกนอกบริเวณไร่ จะนัดแนะเพื่อนบ้านให้ช่วยกันในการเผาไร่ พื้นที่ที่การเผาไร่เสร็จจะแห้งแต่ละครบครวัชจะปลุกกระท่อมขึ้นในไร่ของตนเพื่อใช้หลบฝน และเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมสำคัญๆเกี่ยวกับการเกษตรในฤดูเก็บเกี่ยว สิ่งปลูกสร้างนี้จะกลายเป็นยุ้งเก็บข้าวชั่วคราว และมีความจำเป็นทางพิธีกรรมที่กำหนดให้ทุกครัวเรือนต้องปลุกกระท่อมขึ้น แม้ว่าไร่ของเขาจะอยู่ไกลหมู่บ้านก็ตาม กะเหรี่ยงจะทำรั้วล้อมไร่เสร็จก่อนลงมือเผาปลูกทั้งนี้เพื่อป้องกันสัตว์เลื้อยโดยเฉพาะ วัว ควาย ซึ่งเลี้ยงกันแบบปล่อยให้เล็มหญ้าเองในเขตพื้นที่ของหมู่บ้านไม่ให้เข้าไปทำความเสียหายแก่พืชผลที่จะปลูกภายหลัง การเผาไร่จะเสร็จสิ้นก่อนใกล้เทศกาลสงกรานต์ในเดือนเมษายน เนื่องจากเดือนเมษายน (เป็นเดือนที่เรียกในภาษากะเหรี่ยงไปว่า "หล่าต่า") ชาวกะเหรี่ยงจะหยุดพักเพื่อที่จะเข้าสู่เทศกาลสงกรานต์ เป็นช่วงเวลาที่คุณกะเหรี่ยงไปมาหาสู่กันและกัน ด้อนรับแขกที่มาเยือน อาบน้ำให้กับผู้ใหญ่ของแต่ละสายตระกูล เล่น ชะกะบ้า หรือทอยสะบ้า หลังจากงานสงกรานต์ กิจกรรมในไร่ก็จะมีการเผาเศษกิ่งไม้แห้งที่หลงเหลืออีกครั้ง และจะใช้คราดไม้เกลี่ยก่อนถ่านที่ยังระอุให้กระจายไปทั่ว เพื่อเผาหน้าดินให้สุก และเป็น การเผาเมล็ดวัชพืชที่จะงอกตามมา ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากเพราะเป็นขั้นตอนแรกของการควบคุมการเติบโตของวัชพืช และการเผาหน้าดินให้สุกก็จะทำให้ข้าวที่จะปลูกนั้นงอกงาม เมื่อเสร็จขั้นตอนนี้ฝนหลังสงกรานต์เริ่มตก ดินเริ่มเปียกชื้น บรรดาหญิงแม่บ้านกะเหรี่ยงจะนำเมล็ดพันธุ์พืชที่ตนเองเก็บรักษาและคัดเลือกพันธุ์ไว้ หรือจากการแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์กับเพื่อนบ้านมาหยอดในไร่ เช่น ข้าวโพด เผือก มัน พริก มะเขือ พักทอง แตงต่างๆ และมีการเลือกพื้นที่ในการปลูกพืชต่างๆในไร่ข้าว*

* พืชชนิดต่างๆที่ปลูกในไร่ข้าว เช่น ดอกไม้จำพวก ดาวเรือง หงอนไก่ จะปลูกทั่วๆไปในไร่ ดอกไม้นี้จะใช้เมื่อชนข้าวจากไร่เข้าสู่ยุ้งข้าว ใช้ประดับเกวียนในการขนข้าว ใช้ประกอบพิธีกรรมในไร่ ดอกหงอนไก่ โหระพา แมงลัก กะเพรา และตะไคร้ จะปลูกทั่วๆไปเพื่อส่งกลิ่นขับไล่แมลงที่เป็นศัตรูของพืช พริกกะเหรี่ยงจะหยอดตามโคนตอไม้ในไร่ อ้อยจะปลูกแยกกับพืชชนิดอื่นหรือบริเวณที่เป็นที่ลุ่มน้ำขัง ละมั่งจะปลูกห่างๆทั่วผืนไร่ สำหรับยาสูบจะปลูกบริเวณเนินหรือโคกที่เป็นที่ดอนตามขอบไร่ พันธุ์ข้าวไร่กะเหรี่ยงในสมัยก่อนนั้นมีพันธุ์ข้าวหลายชนิดที่ใช้ปลูก พันธุ์ข้าวแต่ละชนิดจะเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่ต่างกันและสภาพความอุดมสมบูรณ์ของอายุไร่ซากที่ทำไร่ ในปัจจุบันใช้พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกในไร่กะเหรี่ยงมีชื่อว่า "บั้ง อีว่อง" หรือ "อีวัง" ข้าวอีว่องนั้นเมล็ดจะเล็ก ลำต้นไม่สูงเกินไปสะดวกในการเก็บเกี่ยวเป็นข้าวพันธุ์หนัก (สัมภษณณ์ หม่อง บุญทิน, ชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านห้วยน้ำหนัก อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี, อ้างถึงใน ใน วุฒิ บุญเลิศ และคณะ, ม.ป.ป.: 49)

การหยอดข้าว(ท้องบึ่ง) จะเริ่มต้นเมื่อฝนตกลงมา ดินเริ่มชุ่มชื้น(ในราวปลายเดือนเมษายนถึงต้น พฤษภาคม) ก่อนที่จะนำเมล็ดพันธุ์ข้าวไปหยอด บางคนก็จะนำพันธุ์ข้าวไปฝังแดด เพื่อให้พันธุ์ข้าวได้ดูตะวัน ก่อนที่จะหยอดข้าวในไร่จะต้องเริ่มด้วยการบอกล่าวแม่พระธรณีหรือ *ซ่งกะเรีย* บอกล่าวแม่โสภ โดยการหยอดข้าว 9 หลุม ที่เรียกว่า "บึ่ง ฉิ บ่อง" ตรงกลางไร่ แล้วก็ทำเครื่องหมายกันรั้วสี่เหลี่ยมไว้ เพื่อไม่ให้ข้าว บึ่ง ฉิ บ่อง ถูกรบกวน บึ่ง ฉิ บ่อง ถือว่าเป็นแม่ข้าวของข้าวในไร่ เจ้าของไร่จะคอยดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ การหยอดข้าว ชาวกะเหรี่ยงจะช่วยกันทำ พวกผู้ชายทำหน้าที่ขุดหลุมด้วยหอกโลหะมีด้ามไม้ไผ่เรียกว่า "มองบึ่ง" พวกผู้หญิง เดิมตามพวกผู้ชายหยอดเมล็ดข้าวลงในหลุมแต่ละหลุม วัตถุประสงค์ของการขุดหลุมประการแรกก็เพื่อแยกกอข้าวให้ห่างกันเพื่อสะดวกที่จะถอนวัชพืชต่อไป และถึงแม้ฝนที่ตกครั้งแรกจะชะเมล็ดข้าวไปบ้าง แต่หลุมก็จะช่วยรักษาเมล็ดข้าวไว้ได้มาก

ช่วงเวลาที่ดมระหว่างเดือนมิถุนายนถึงปลายเดือนกันยายน เป็นระยะที่มีอากาศครึ้มฟ้าครึ้มฝนอยู่ตลอดเวลา จึงต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการควบคุมและกำจัดวัชพืช จนเมื่อข้าวแตกกอเติบโตยืนต้นสูงขึ้น เงามของกอข้าวเริ่มบดบังวัชพืชได้แล้วก็หยุดการดายหญ้า เครื่องมือการดายหญ้าจะเป็นเสียมและจอบ

พืชแซมชนิดแรกๆจะเก็บเกี่ยวได้ในเดือนมิถุนายนประมาณกลางเดือนกรกฎาคมข้าวโพดซึ่งปลูกพร้อมกับข้าวก็จะให้ฝัก พร้อมทั้งจะบริโภคได้แล้ว ส่วนแดง พักทอง มักจะสุกติดเถาอยู่ในไร่ข้าวประมาณเดือนตุลาคม⁷⁸

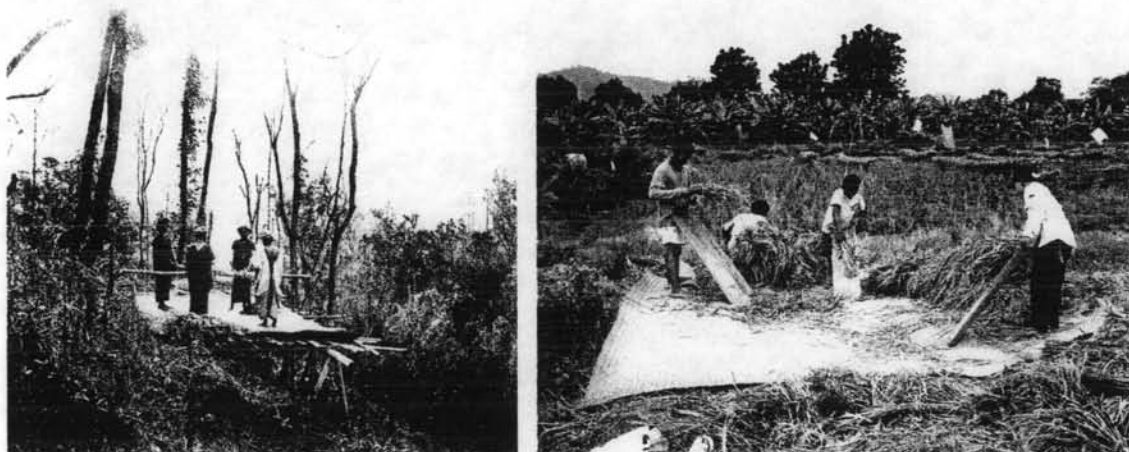
ภาพที่ 29 แสดงขั้นตอนการหยอดข้าวไร่ของชาวกะเหรี่ยง

(แหล่งที่มา: (ภาพซ้าย): Ferrars Max and Bertha, 1996: 149

(ภาพขวา): นายหอม ดังแสง บ.ล้นช้าง ต.ยางน้ำกลัดเหนือ อ.หนองหญ้าปล้อง จ.เพชรบุรี
(ถ่ายเมื่อ พ.ศ. 2549)

⁷⁸ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาระดับชาติ, ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง, หน้า 56.

การเก็บเกี่ยว(กอกบั้ง) และนวดข้าว(ไยบั้ง) เริ่มเมื่อข้าวในไร่สุกเหลืองอร่าม ฝนเริ่มทิ้งช่วง การเก็บเกี่ยวจะเริ่มประมาณช่วงปลายเดือนตุลาคมถึงต้นเดือนพฤศจิกายน เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มพัดมา การเกี่ยวข้าวจะใช้แรงงานในแต่ละครอบครัวเป็นหลัก นอกจากบางครอบครัวที่มีพื้นที่ไร่ว่างก็จะเป็นการลงแขก เนื่องจากไร่กะเหรี่ยงจะอยู่ไกลจากหมู่บ้าน จึงต้องไปนอนค้างที่ไร่เพื่อที่จะเฝ้าไร่ไม่ให้สัตว์ป่าพวกหมูป่าเข้ามารบกวน การเกี่ยวข้าวจะเกี่ยวและมัดเป็นพ่อนแล้ววางไว้บนตอข้าวเพื่อที่จะตากแดด และสะดวกในการเก็บ หลังจากที่เกี่ยวข้องแล้วจะทำการตากพ่อนข้าวไว้ประมาณ 3 วัน การเก็บพ่อนข้าวจะเก็บในช่วงบ่ายที่มีแดดเพื่อรอเวลาที่จะให้น้ำค้างที่เกาะพ่อนข้าวในยามเช้าได้แห้งเสียก่อน เจ้าของไร่จะขนพ่อนข้าวขึ้นไปไว้บนห้างที่ปลูกยกพื้นสูงเพื่อไม่ให้สัตว์รบกวน เวลानวดด้วยเท้าหรือฟาดข้าว เมล็ดข้าวจะร่วงลงมาข้างล่าง ส่วนผู้ที่อยู่ด้านล่างของห้างก็จะคอยพัดโบกให้ข้าวลีบปลิวออกไปเหลือแต่ข้าวที่สมบูรณ์มีน้ำหนักร่วงหล่นกองบนผืนลำแพน

ภาพที่ 30 แสดงลานนวดข้าวและฟาดข้าว

(แหล่งที่มา: (ภาพถ่าย): Ferrars Max and Bertha, 1996: 153

(ภาพขาว) : ชาวกะเหรี่ยง บ.สองพี่น้อง จ.เพชรบุรี (ถ่ายเมื่อ พ.ศ. 2548)

หลังจากการนวดข้าวและฝัดข้าวได้เมล็ดข้าวเปลือกแล้ว ก็จะนำข้าวเข้ายุ้งฉาง ยุ้งข้าวของชาวกะเหรี่ยงจะทำจากไม้ไผ่ที่สานขึ้นมาเป็นทรงกลม ใช้ดินปลวกและมูลโคมาเคลือบผิว และก่อนเอาข้าวลงยุ้งจะทำพิธีเรียกขวัญข้าว บอกพืชบือโฮย หรือแม่โกลสพ ให้รับรู้เป็นการขอบคุณแม่โกลสพขอให้แม่โกลสพได้ลงมาช่วยเหลือคนทำไร่ในปีหน้าอีกครั้ง พ่อนข้าว ดอกหงอนไก่ ผูกมัดห้อยไว้เหนือยุ้งข้าว

หลังจากที่ได้ข้าวใหม่ จะนำข้าวใหม่ที่หุงแล้ว นำข้าวปากหม้อไปตักบาตรหรือไปทำบุญที่วัด เรียกว่าผู้แก่มารับประทานอาหารที่บ้าน⁷⁹

⁷⁹ สัมภาษณ์ เย็น บุญเลิศ, 30 พ.ย. 2544, อ่างอิงใน วุฒิ บุญเลิศ และคณะ, เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด, หน้า 50.